

W

Jaarverslag 2024

ZMf
Kousteensedijk 7
4331 JE Middelburg

Voorwoord

Natuurlijk heeft ook ZMf te maken gehad met de diverse uitdagingen waar de wereld mee lijkt te kampen. We staan voor een mooi en duurzaam Zeeland. En richten ons veelal op de ruimtelijke vraagstukken. Die lijken steeds uitdagender te worden. De energietransitie vraagt veel ruimte. En ook andere sectoren dringen om diezelfde ruimte. Het klimaatprobleem heeft ons volste aandacht en het behoud en versterken van biodiversiteit is onze core business.

We zien meer tegenstrijdige belangen tussen natuur en milieu. Een deel van de samenleving richt zich wel op het klimaatprobleem en richt zich op technologische ontwikkelingen. Maar niet altijd wordt rekening gehouden met het effect daarvan op de leefomgeving. Ruimte voor de natuur of milieuvervuiling wordt niet altijd meegewogen. De planetaire grenzen zijn veelal bereikt. Het ecosysteem aarde is ons thuis en ons grootste belang. Daarom zijn we ons ook dit jaar meer en meer gaan focussen op een natuurinclusieve energietransitie, maar ook een natuurinclusieve industrie. De keuzes die we nu maken, bepalen de leefomgeving van de mensen die dān leven. Want we willen een gezond en leefbaar Zeeland doorgeven aan toekomstige generaties. ZMf zet zich daarom in voor belangrijke uitdagingen zoals het herstellen van een ecologisch gezonde leefomgeving met voldoende biodiversiteit en natuur- en landschapswaarden, de energietransitie, het energielandschap van de toekomst, stikstofproblematiek, de landbouwtransitie, het herstellen van het landschap, klimaatadaptatie en de verduurzaming van de economie.

In grote lijnen werkt ZMf structureel aan drie pijlers: een duurzame samenleving, een gezonde leefomgeving en veerkrachtige ecosystemen. Van daaruit focussen we op de thema's Circulaire Economie, Duurzaamheid & Energietransitie, Deltawateren en Groene Ruimte en volgen we ons Tijdloos Kompas en de Meerjarenstrategie 2021-2025 (beide lichten we toe verderop in dit plan en ze zijn te vinden op www.zmf.nl).

Daarnaast springen we in op actualiteiten daar waar het nodig is. Onze rol kan variëren van het vertegenwoordigen van onze achterban, het beschermen van kwetsbare natuur tot het aanjagen van innovaties en duurzame ontwikkelingen. ZMf kan als geen ander daarvoor de juiste mensen of organisaties op het juiste moment bij elkaar brengen en aan elkaar verbinden om een grotere positieve impact te creëren. We laten de stem van onze leefomgeving en de natuur daarin graag horen.

Middelburg, juni 2025

Ira von Harras,
Directeur

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Inhoudsopgave	3
Inleiding	4
Het Tijdloos Kompas van ZMf	5
Meerjarenstrategie	6
Thema 1 – duurzaamheid en circulaire samenleving	7
Thema 2 - Deltawateren.....	13
Thema 3 - Groene ruimte	19
Thema 4 - Algemene prestatieafspraken	27
Bestuursverslag	30
Financiën	35

Inleiding

In de enorme opgave om op wereldschaal klimaatverandering te stoppen en de ongekende achteruitgang van biodiversiteit te keren terwijl de klok tikt, wordt de druk om maatregelen te nemen steeds groter. Ook in Zeeland speelt die urgentie. De noodzaak om onze samenleving binnen afzienbare tijd duurzamer en schoner in te richten is hoog. Er wordt dan ook veel van ZMf gevraagd en verwacht. Hoe blijf je als natuurorganisatie gefocust, hoe hou je het hoofd koel in (omstreden) discussies en waar leg je de prioriteiten? In 2024 hebben weer betekenisvolle projecten uitgevoerd en positieve impact gehad voor natuur en milieu door beleidsbeïnvloeding en deelname aan diverse bestuurlijke tafels.

We hebben weer een paar mooie successen behaald.

We hebben een Meet Up Zeeuwse zichtlijnen georganiseerd. Het thema was Schone Rivieren met bijzonder inspirerende sprekers, voorafgaand was er een ceremonie voor de Westerschelde. Onze gratis boompjes uitdeelactie was opnieuw een daverend succes. Met een verdubbeling van het aantal t.o.v. het jaar ervoor. We zijn weer gestart met een nieuwe lichting van de Raad van Inspiratie, waar wederom een aantal jongeren kritisch met ons meedenkt. En we zijn gestart met een plan voor de industrie van de toekomst waarin natuurinclusiviteit een prominente rol speelt. We zijn mede-eiser richting de Nederlandse staat in het PFAS-dossier én we hebben onze rol als waarnemend lid van de Internationale Scheldec commissie met verve vervuld. Onze rol binnen de Coalitie Delta Natuurlijk is versterkt en deze samenwerking heeft een energieke herstart gemaakt.

Ook hebben we in 2024 een mooi intern proces doorgemaakt. We hebben gewerkt aan een proces rondom deugdelijk bestuur, we hebben een impactstrategie uitgewerkt én we hebben geleerd over campagne strategieën. Dit alles wordt verwerkt in het proces van de nieuwe Meerjarenstrategie. Daar werken we in 2025 aan verder, zodat die netjes in 2026 van start kan gaan.

Om steeds zorgvuldige afwegingen te maken wat we doen, en soms ook wat niet, baseren we ons steeds opnieuw op ons Tijdloos Kompas. Daarin hebben we bepaald wat onze strategische doelen zijn op de lange termijn, wat onze principes zijn en waar onze kracht ligt, namelijk in verbinden en het creëren van meerwaarde door slimme samenwerking. Door dat maximaal in te zetten hebben we een grote positieve impact op onze omgeving. We zijn een professionele club met een breed netwerk, een autoriteit op het gebied van natuur en milieu in de regio, die aan

belangrijke gesprekstafels zit en daar wordt gewaardeerd, ook als de belangen uiteenlopen.

(In ons werk worden we regelmatig bevraagd over omstreden onderwerpen en staan we voor lastige (ethische) keuzes waar verschillende belangen spelen. Des te belangrijker is het om als organisatie te midden van het 'gewoel' heel duidelijk te hebben wie je bent, wat je rol is en waarvoor je staat.)

Het Tijdloos Kompas van ZMf

Het ZMf Kompas

Bestaansreden
Wij gaan voor een mooi Zeeland – een krachtige stem voor natuur en milieu. In verbinding met de regio werken wij vandaag samen aan de toekomst.
ZMf draagt bij aan de transitie naar een duurzame samenleving. Onze ambitie is om een positieve impact te hebben door naar het hele systeem te kijken.

Kernwaarden

- Bevlogen
- Groei
- Synergie
- Betrokken
- Ondernemend

Principes als Randvoorwaarden
Niet meer en niet sneller:

- Stoffen uit de aarde in het milieu brengen dan de natuur kan verwerken.
- Door mensen geproduceerde stoffen in het milieu brengen dan de natuur kan verwerken.
- De natuur afbreken dan de tijd die nodig is om te herstellen.

Geen dingen doen waardoor we mensen beperken in het vervullen van hun essentiële behoeften.

Strategische doelen 2035 (50jr ZMf)
Wij zetten in op drie thema's waaruit tien strategische doelstellingen voor 2035 zijn afgeleid. De thema's zijn:

- Duurzame samenleving
- Gezonde leefomgeving
- Robuuste ecosystemen

Meerjarenstrategie

We zitten in een mooie en uitdagende strategische transitiefase. Nog steeds is ons huidige meerjarenstrategie van kracht:

ZMf wil een unieke bijdrage leveren aan een mooi Zeeland en een gezonde, prettige leefomgeving. We borgen de stem voor natuur en milieu in Zeeland, nú en de komende decennia. We zijn strijdbaar voor een natuurinclusieve samenleving. We komen op voor kwetsbare natuur en spannen ons in voor verduurzaming van de maatschappij.

En terwijl de wereld om ons heen verandert, leren wij ook met de dag en zijn we als organisatie ook in transitie. Altijd met de missie en visie op ons netvlies. Maar ook staan we altijd open voor nieuwe inzichten en leert voortschrijdend inzicht ons ook soms aan te passen of te schakelen.

Zo werkten we dit jaar, en komend jaar ook nog, aan een nieuwe meerjarenstrategie. Waarbij we het goede van het verleden in stand houden en de geleerde lessen zullen we meenemen.

Organisatorische context van ZMf. ZMf is een koepelorganisatie die namens haar lidorganisaties en individuele leden belangen op het gebied van natuur en milieu in Zeeland behartigt. ZMf vertegenwoordigt zo een brede laag van belanghebbenden en betrokken inwoners. Hierdoor fungeert ZMf als aanspreekpunt voor alle Zeeuwen, overheden, bedrijven, industrie, onderzoeks- en onderwijsinstellingen en belangenorganisaties. ZMf heeft een groot netwerk waarin ze veel impact heeft. Dat maakt haar de spin in het web en een autoriteit op het gebied van natuur en milieu in Zeeland.

Wat ons ook sterkt is dat we onderdeel uitmaken van de Natuur-en Milieufederaties. Iedere provincie heeft een federatie. Gezamenlijk vinden we elkaar ook in samenwerking met de landelijke koepel en stemmen we op directieniveau af in de Federatieraad.

Thema 1 – duurzaamheid en circulaire samenleving

Van origine is het deltagebied een gebied van overvloed. Er is echter vanuit veelal menselijke ontwikkelingen druk op het systeem ontstaan.

De huidige en nodige overgang naar een duurzame samenleving is veelomvattend en de energietransitie is in volle gang. Dit heeft veel impact op onze ruimte, onze leefomgeving en het landschap.

Dit is iets waar wij ons altijd wel zullen bezighouden.

Het transitiedenken op het gebied van circulaire economie is in ontwikkeling en inmiddels is onze provincie ook actief met de Agenda natuurinclusief.

In 2024 werkte ZMf wederom samen met betrokken partners en overheden ideeën uit om de circulaire economie te versnellen. Ook de industrie vergde onze aandacht. De industrie staat voor een immens grote en belangrijke opgave. Daar dragen wij actief en vanuit onze diverse rollen aan bij.

Naast onze traditionele beschermende en waakzame rol zijn wij ook een actieprogramma gestart waarin de Industrie van de Toekomst aangejaagd wordt. Samen met andere groene organisaties en de federaties die ook een industriecluster in hun provincie hebben werken we aan een gezamenlijke visie. Maar ook met het havenbedrijf en grote economische spelers in onze regio zijn we in contact om dit gedachtengoed te versnellen.

Tevens werken we in diverse gremia mee aan een grensoverstijgende samenwerking met Vlaanderen rond het thema Industrie en energietransitie.

1 Industrie & havens

Uitvoeringsprogramma Industrie ( )

Samen met partners Provincie Zeeland, North Sea Port en Portiz/VNO-NCW hebben we elke kwartaal een structureel afstemmingsoverleg. Grootschalige ontwikkelingen in de grensoverschrijdende regio worden hierin met elkaar besproken. We signaleerden gezamenlijk de grote uitdagingen van die ontwikkelingen, ieder vanuit een eigen rol.

Met Smart Delta Resources hebben we onze samenwerking geïntensiveerd, waarbij natuurinclusieve industrie een nadrukkelijke plek inneemt.

In 2023 is ZMf gestart met agenderen van het onderwerp natuurinclusieve industrie aan bestuurlijke tafels en in 2024 is het verder op de regionale agenda gezet. Onze aanpak is

gebaseerd op het duurzaam markttransformatiemodel en wij hebben onze rol zoals omschreven in het model opgepakt. ZMf heeft hiervoor diverse partijen in de industrie en maatschappelijke werkveld op landelijk niveau betrokken. Hiervoor zijn verschillende communicatiemiddelen ontwikkeld.

Stem van de natuur ( )

Al sinds de oprichting van onze organisatie is onze grootste rol de stem van de natuur vertolken in de regio. Aan bestuurlijke tafels, in samenwerkingsverbanden en bij grootschalige ontwikkelingen. ZMf was in 2024 actief deelnemer in de organische werkgroep Rechten van de Scheldes. Diverse partijen zijn aangesloten in deze werkgroep: HZ, DCC, Hoogleraar internationaal recht (UCR) de politiek en een maatschappelijke organisatie. Het is een open en dynamische werkgroep die verschillende activiteiten en initiatieven coördineert (met elkaar). In 2024 waren dat een bijdrage aan de HZ-reünie opleiding Watermanagement, i.s.m. Ambassade van de Noordzee, coördinatie petitie Rechten van de Scheldes in combinatie met de film "I am the river, the river is me". Leden van de werkgroep werden op Omroep Zeeland geïnterviewd over de Rechten van de Scheldes en de petitie, en leden dragen bij aan diverse bijeenkomsten.

ZMf Impactfonds ( )

Een lang gekoesterde droom is het opzetten van een impactfonds waaruit we voorbeeldprojecten kunnen opzetten die onze leefomgeving ten goede komen. In 2024 hebben we aan een strategie gewerkt om dit komend jaar ten uitvoer te kunnen brengen.

Jongerenparticipatie, Raad van Inspiratie (,)

In 2024 hebben we een nieuwe Raad van Inspiratie geformeerd. De termijn van de eerdere Raad van Inspiratie zat erop en we hebben een mooie nieuwe procedure opgestart voor werving. We hebben een nieuwe strategie geschreven, met inzet van video's, flyers, een vacature en een update op de ZMf-website. Daarnaast is een plan uitgewerkt voor mogelijke bijeenkomsten in 2025. De voorbereidingen voor de Kick-off begin 2025 zijn getroffen.

Jongerenparticipatie, Zeeuwse Natuur- en Klimaatmars ( )

Eind 2023 is ZMf benaderd door Zeeuwse jongeren die zich zorgen maken over de Zeeuwse natuur en de wereldwijde klimaatverandering. Om hun zorgen te uiten, wilden zij graag een mars organiseren in Zeeland. ZMf heeft dit met hen opgepakt en op 25 mei 2024 is in Middelburg de Zeeuwse Natuur- en Klimaatmars gehouden. De mars is voorafgegaan door toespraken van vijf krachtige vrouwen en een aantal jongeren. Aansluitend was er een Klimaatcafé Special, mede georganiseerd door de ZB | Bibliotheek van Zeeland. Meer dan 400 mensen liepen mee.

2 Circulair

ZMf zet zich in voor een circulaire samenleving. Hierin bestaat geen afval, zijn producten natuurlijk afbreekbaar en wordt elk product of elke grondstof weer opnieuw in de keten gebracht. ZMf richt zich op het belang van een circulaire beweging vanuit de samenleving en participatie vanuit de burger.

Versnellen circulaire economie in de bouw ( )

Klimaatbestendig, circulair en biobased bouwen is bekend gemaakt bij overheden, de bouw en kennisplatforms. Dit doen we door bewustwording, te inspireren met goede voorbeelden en de mogelijkheden verkennen voor een Zeeuws convenant 'Bouwen voor de Toekomst'. ZMf heeft in bijeenkomst van KEM gemeentebesturen het handboek Toekomstbestendig bouwen en de relatie met het convenant toegelicht. Het handboek is besproken en uitgedeeld aan ambtenaren van de provincie, RES coördinator gebouwde omgeving, gemeente ambtenaren, Impuls, het kennis- en innovatienetwerk Bouw en andere geïnteresseerde externe partijen. ZMf is stakeholder van het Kennis en innovatienetwerk Bouw.

Kennisvergroting circulariteit ( )

ZMf is zichtbare kennispartner in de regio op het gebied van circulariteit. Dit doen we met behulp van campagnes, informatiebijeenkomsten en events en het ontwikkelen van tools. ZMf is stakeholder voor gemeentelijk beleid circulaire economie. ZMf draagt bij door te adviseren en voorbeelden van andere federaties in te brengen in het Zeeuwse circulaire domein.

Servicepunt Circulair ( )

ZMf heeft in 2024 een inventarisatie gemaakt van circulaire initiatieven in Zeeland met als doel deze in 2025 op de interactieve kaart "Zoek het om de Hoek" toe te voegen. De interactieve kaart is gekoppeld aan de landelijke website Servicepunt Circulair.

Kringlogoprijs ( )

ZMf reikte in 2024 de derde Kringlogoprijs uit in regio Zeeland. De Kringlogoprijs is uitgereikt aan het 'Repaircafé in de klas' bij de Don Boscoschool in 's Heerenhoek. Er is aandacht aan besteed via social media en pers. De uitreiking vond plaats tijdens de week van de circulaire economie en in samenwerking met ZB | Bibliotheek van Zeeland. De avond bestond o.a. uit een panelgesprek met oud winnaars van de Kringlogoprijs.

Vitaal Sloegebied & Kanaalzone ( )

ZMf neemt deel aan afstemmingsoverleggen en is medeorganisator van de daaruit voortkomende acties van VS&K. In 2024 was ZMf samen met provincie verantwoordelijk voor inhoudelijke organisatie van de masterclass (maart) Stakeholder management. Half 2024 is ZMf met Provincie getart met gesprekken en inhoudelijke voorbereiding voor de masterclass in 2025.

3 Energietransitie

In 2024 heeft de ZMf, mede op verzoek van de Provincie inhoudelijk meegedacht over RES 2.0. We hebben m.n. natuurinclusieve energietransitie, participatie en lokaal eigendom en natuurvriendelijk isoleren geagendeerd bij diverse RES overleggen/bijeenkomsten.

Met ZB | Bibliotheek van Zeeland (ZB) hebben we meegedacht over de invulling van de Zeeuwse klimaatweek 2024, hierover uitgebreid gecommuniceerd en een aantal activiteiten (mede) georganiseerd.

Intern hebben diverse sessies gewijd aan wat er allemaal op ons afkomt m.b.t. de energietransitie. ZMf maakt zich zorgen over het grote ruimtebeslag van de Zeeuwse energietransitie en de landschappelijk impact hiervan. We hebben hierover een position paper geschreven en deze gecommuniceerd met onze achterban.

Kernenergie ( )

Kernenergie wordt door het huidige kabinet gezien als een oplossing voor het energiesysteem toekomst. Het ministerie van Klimaat en Groene Groei heeft daarom een uitgebreid traject opgestart om te onderzoeken waar in Nederland twee (en in de toekomst mogelijk vier) kerncentrales kunnen worden gebouwd. ZMf heeft geïnvesteerd in het vergaren van kennis rondom nut- en noodzaak van kernenergie en de impact die de bouw van kerncentrales heeft op de omgeving en op haar website is een voor iedereen begrijpelijke position-paper gepubliceerd. In het verlengde daarvan is ZMf aangesloten bij overleggen met verschillende organisaties die betrokkenheid hebben rondom het thema en houdt ZMf ook het contact warm met de omgevingsmanagers, zowel provinciaal als landelijk. Het proces rondom burgerparticipatie kreeg in 2024 veel aandacht, het gesprek daarover verschoof inhoudelijk van de impact die kerncentrales hebben ná oplevering naar de impact die de bouw vóór oplevering heeft. Hier ziet ZMf ook het grootste gevaar: Zeeland is nu niet georganiseerd om dergelijke grote projecten te kunnen faciliteren en de bouw zal op alle gebieden een grote, mogelijk zeer negatieve, impact hebben. ZMf heeft in 2024 haar position paper meermaals uitgebreid en zal deze verder blijven actualiseren op basis van nieuwe inzichten en verschenen rapporten.

Naar (natuurinclusieve) uitvoering RES 2.0 ( )

In 2024 hebben we de Zeeuwse gemeenten de Provincie geïnformeerd over (het belang van) participatieve beleidsvorming en natuurinclusieve energietransitie. Zo hebben we input geleverd bij diverse Provinciale bijeenkomsten over de NOVEX, over de ruimtelijke inrichting van de energietransitie in Zeeland. De thema's natuurinclusief, landschappelijke inpassing en participatie hebben we uitgebreid ingebracht. We zijn op ambtelijk niveau betrokken bij voorbereidingen m.b.t. de provinciale agenda natuurinclusief. Die is breder en omvat alle sectoren. Onze inzet is dat natuurinclusief werken zeer belangrijk is, zeker bij de energietransitie, want dat is momenteel nog onderbelicht. Ook bij het bijwonen van de elektriciteitstafel over s.v.z. zon en wind hebben we natuurinclusiviteit ingebracht.

Daarnaast hebben we regelmatig overleg met de coördinator van de tafel bebouwde omgeving over andere natuurvriendelijk isoleren en hebben we het rapport van de NMF's hierover verspreid in Zeeland naar betrokken beleidsmakers en zijn we in gesprek met Zeeuwse ecologen.

Er is een afstemming met de energieraad en een mogelijke klankbordrol voor ZMf en hebben we als ZMf de Zeeuwse klimaatweek van de ZB ondersteund. Zie voor meer informatie ook onder ESP zeeland en Participatiecoalitie RES.

Energieservicepunt ( )

In het Energieservicepunt Zeeland werkt ZMf samen met Zeeuwind en het Zeeuws Klimaatfonds. Onze activiteiten waren in 2024 wederom gericht op kennisdeling, advisering en uitwisseling van actuele informatie en ervaringen op het gebied van duurzame energie, energiebesparing en het stimuleren van de Zeeuwse energiebeweging. Zo hebben een informatieprogramma 'Zicht op de energiemarkt en je energierekening' ontwikkeld voor Zeeuwse huishoudens omdat de energie-

markt voor stroom en gas wel heel complex is geworden en fabels en feiten over bijvoorbeeld zonne-energie, thuisaccu's moeilijk uit elkaar zijn te houden. Na een proefbijeenkomst zijn er in Middelburg en Axel twee bijeenkomsten georganiseerd rondom de Zeeuwse Klimaatweek. De bijeenkomsten waren goed bezocht en er is via flyers, persbericht en de (energie)nieuwsbrief uitgebreid over gecommuniceerd. In 2025 willen we hiermee verder, en hopen we naast eigen achterban een bredere doelgroep te bereiken middels een webinar.

In 2024 waren we als ZMf zeer actief m.b.t de doelgroep VvE's. Zo waren we trekker van het Zeeuws afstemmingoverleg VvE's met de vier grote gemeenten, Provincie en enkele VvE-beheerders. We hebben een koploperbijeenkomst georganiseerd voor de VvE's die al stappen hebben gezet ten aanzien van verduurzaming. Er is een brede Zeeuwse informatiebijeenkomst over MJOP en isolatie georganiseerd voor VvE-beheerders, VvE-bestuurders, VvE-bewoners en hebben de voorlopers hun ervaringen gedeeld met andere VvE's. De bijeenkomsten werden goed beoordeeld. Zo werd de informatiebijeenkomst van 3 oktober 2024 met een 8.7 op schaal van 10 beoordeeld.

Participatiecoalitie ( )

Het project de Participatiecoalitie kent twee aandachtsgebieden: de RES (regionale energiestrategie) en aardgasvrije wijken.

RES: ZMf heeft een position paper natuurinclusieve energietransitie in Zeeland geschreven. Dit omvat een inventarisatie van ontwikkelingen m.b.t energietransitie die op Zeeland afkomen, wat we als ZMf hiervan vinden en wat verstaan we onder natuurinclusief. Vervolgens is deze tijdens de ALV gepresenteerd en besproken en waar nodig aangepast. Ook is de paper besproken/verspreid naar andere Milieufederaties. Een publieksversie voor op de ZMf-website volgt.

Aansluitend hierop zijn we ook betrokken bij het formuleren van een gezamenlijke visie m.b.t. natuurinclusieve energie-infrastructuur, die door onze collega-federatie uit Noord-Holland wordt getrokken. Dat is goed bruikbaar, aangezien we in 2024 betrokken zijn bij diverse Zeeuwse ontwikkelingen m.b.t. uitbreiding van de energie-infrastructuur (bijvoorbeeld 380 KV Zeeuws-Vlaanderen) en rondom de aanlanding van wind van zee, op land. We hebben regulier overleg met TenneT en het Ministerie van Economische Zaken, EZK, (nu Klimaat en Groene Groei: KGG) over wat erop Zeeland afkomt. Onze inzet is het signaleren van mogelijke gemiste kansen op gebied van natuurinclusiviteit en adviseren hoe dit beter op te pakken is. Dit doen we door overleg en door het reageren op plannen. Ook staan we in het blad van TenneT met onze visie.

Tenslotte adviseren we gemeenten en Provincie m.b.t. zon- en windparken, en hoe je deze natuurinclusief kunt maken. We hebben voorbereidingen getroffen voor een bijeenkomst in begin 2025 hierover voor ambtenaren.

Aardgasvrije wijken:

Begin 2024 heeft ZMf toekenning gekregen van een pilot project en een nieuw initiatief door landelijk NMF. Zeeuwind, HZ, Dockwise en Provincie zijn betrokken via ZMf en partner voor dit project, ZeelandBruist. Het Stappenplan van dit pilotproject is in tweede kwartaal verder uitgewerkt i.s.m. Dockwise. Het projectvoorstel haalt het niet en wordt door Stichting Zeeuwse Publieke Belangen niet gehonoreerd, er is geen financiering voor het burgerinitiatief. De pilot doet met de WET week van de HZ mee en laat studenten werken aan een opdracht voor verduurzaming van het dorpshuis als energiehuis voor de hele gemeenschap. Met het Out of Pocket geld worden homewizard sets aangeschaft om mede dorpsbewoners inzicht te geven over het eigen energieverbruik en de bewoners mee te krijgen in de aanpak van het initiatief. ZMf en partner

ZeelandBruist zijn in het derde en vierde kwartaal bijna maandelijks aanwezig bij het initiatief om de groep te vergroten en het participatieproces aan te jagen. Ook in relatie tot contact met de gemeente en met netbeheerder Stedin. Er wordt een participatiespel gespeeld en er is intensief contact met de werkgroep leden. Het andere initiatief loopt niet vanwege beschermstatus van de dorpskern waar energiebesparende maatregelen bijna niet mogelijk zijn. De gemeente is zich daarvan bewust en zal eerst de regelgeving moeten aanpassen (via de raad) om meer mogelijkheden te creëren voor energiebesparende maatregelen.

Thema 2 - Deltawateren

Gezonde en goed functionerende watersystemen zijn van belang voor welzijn, natuur, voedselproductie en economie. In de afgelopen jaren heeft ZMf gewerkt aan het realiseren van een goede balans tussen gebruik van Deltawateren, de beleving van en de ecologie binnen het kader van een klimaatbestendig Zeeland.

Bescherming en herstel van belangrijke natuurwaarden, vaak in samenwerking met andere belanghebbenden, is een van de speerpunten geweest van het Delta-waterenprogramma. Het toepassen van natuurontwikkeling, natuurlijke processen en natuurinclusief handelen zijn middelen die in de afgelopen jaren verkend en in projecten uitgewerkt zijn. Deze benaderingswijze heeft geresulteerd in integrale oplossingsrichtingen die in 2024 nog verder zijn geconcretiseerd. Hiervoor werkt ZMf samen met andere milieufederaties in Nederland, lokale en landelijke natuurorganisaties en overheids- en kennisinstellingen aan het actualiseren en het concreet invullen van initiatieven en projecten.

Centraal thema blijft dat Zeeland grote uitdagingen te wachten staat om met de huidige en toekomstige invloed van klimaatverandering om te gaan en ook ecologisch veerkrachtig te zijn. We geven het programma Deltawateren vorm aan de hand van de volgende speerpunten: klimaatadaptatie, natuurinclusief handelen, connectiviteit en natuurlijke klimaatbuffers. ZMf blijft de maatschappelijke meerwaarde van natuurwaarden benadrukken en heeft hiervoor actief samenwerking binnen haar andere programma's en bruggen geslagen tussen organisaties. In de huidige maatschappelijke ontwikkelingen is er grote behoefte aan een betere inbedding van natuur en ecologie in economische en sociale activiteiten en ZMf staat organisaties bij om deze stap te kunnen zetten. Op deze wijze zijn bruggen te slaan tussen schijnbaar tegengestelde belangen.

Naast klimaat en ecologie heeft de berichtgeving rondom PFAS in de Westerschelde en gebruik van staalslakken in de Oosterschelde opnieuw duidelijk gemaakt dat onze Deltawateren nog steeds belast worden met verontreinigingen en toxische stoffen. Het wordt zichtbaar dat dit niet alleen invloed heeft op het milieu, maar ook op ecologie en economie. Nieuwe coalities tussen natuur, milieu, visserij en kennisinstellingen dragen bij aan het inzichtelijk maken van deze bedreigingen. ZMf werkt agenderend en verbindend in (inter)nationale samenwerking om maatregelen te nemen om verontreinigingen en belasting met toxische stoffen in de Deltawateren drastisch te verminderen en naar strengere regelgeving om verdere verontreinigingen in de toekomst te voorkomen.

Gebiedsontwikkelingen en natuurherstel

Als maatschappelijke organisatie is ZMf nauw betrokken bij veel verschillende gremia en overleggen waar ontwikkelingen en beleid met betrekking tot de Deltawateren aan de orde komen. ZMf brengt tijdens deze overleggen het belang van behoud en herstel van een gezonde leefomgeving met natuurwaarden in. Tegelijkertijd bieden deze overleggen een helder zicht op wat er speelt en bieden ze zicht op potentiële kansen en beperkingen rondom gebiedsontwikkelingen en natuurherstel.

In 2024 heeft ZMf in deze gremia een duidelijke rol ingenomen van actieve verbinder. ZMf kan zowel de rol te vervullen van expert binnen inhoudelijke sessies met kennisinstellingen als ook de rol van een maatschappelijke organisatie in breed ingestoken gremia en stakeholderbijeenkomsten. De belangrijkste ontwikkelingen zijn de opstart van een nieuw gebiedsproces rondom het Volkerak Zoommeer en daarbinnen de natuurwaarden op lange termijn te versterken. Ook het proces rondom het Langetermijnperspectief-Natuur (LTP-N) vanuit de VNSC biedt kansen voor natuur in de Westerschelde, waarbij duidelijk wordt dat ruimtelijke vraag de uitkomsten bemoeilijkt om belangrijke toekomstbestendige keuzes te maken. Daardoor ontstaat nu een situatie van uitstel waardoor perspectief op een gunstige uitkomst met de tijd vermindert. Concreet ontstaat hieruit een opdracht om te zoeken hoe dit proces goed vorm kan krijgen, een vraag die elders in Nederland ook speelt. Behoud van onze deltanatuur speelt ook een belangrijke rol in de Oosterschelde, al centreren de opgaves zich daar vooral af rondom zandhonger (verminderde dynamiek vanwege de Oosterscheldekering), waarbij oplossingen bovendien bemoeilijkt worden door zeespiegelstijging. Naast deelname aan de bijeenkomsten over de aankomende suppletie op de Galgenplaat, getrokken door RWS en Natuurmonumenten, werkt Kenniscommunity Oosterschelde samen met een brede groep aan het in kaart brengen van verschillende erosieremmende maatregelen bij de Slikken van Viane. Ook de toetsing van bestaande maatregelen, zoals de aanleg van strekdammen in de Westerschelde als natuurherstelmaatregel, heeft ZMf in breed verband uitgezet om vanuit natuurorganisaties een eensluidend advies te kunnen geven aan de initiërende organisaties. Dergelijke maatregelen zijn ook breed besproken tijdens de kennisdag van de Zuidwestelijke Delta, waarvoor ZMf mede het programma heeft opgezet rondom het onderwerp 'Natuurherstel', diverse partners een podium heeft gegeven en de dagvoorzittersrol op zich heeft genomen.

Aan de andere kant neemt ZMf actief deel aan verschillende onderzoekstrajecten die een integrale kijk bieden op gebiedsontwikkelingen, mogelijk in combinatie met natuurherstel. Dergelijke onderzoekstrajecten betreffen 'Geen Zee te Hoog' en het complementaire 'Delta Wealth' die plaatsvinden bij de HZ in samenwerking met een brede groep kennisinstellingen en stakeholders.

Natuurinclusiviteit

De deltatwateren en daaraan verbonden delta-ecologie vormen bij uitstek een gebied waarin ontwikkelingen natuurinclusief uitgevoerd dienen te worden. Hoe deze mogelijkheden kunnen worden vormgegeven is bij de omgeving vaak een onduidelijkheid. ZMf heeft daarom getracht zo concreet mogelijke oplossingen voor te stellen in haar inbreng, zowel in vooroverleg als in de vorm van zienswijzen in reactie op aangevraagde vergunningen. Samen met groene organisaties zoekt

ZMf daarin naar ruimte om bij ontwikkelingen niet alleen terug te vallen in 'mitigerende' of 'compenserende' maatregelen, maar zelfs naar een 'plus op de natuur'. Concreet uit zich dat in voorstellen waarbij vrijkomende materialen bij werkzaamheden een waardevolle nieuwe toepassing krijgen (natuurvriendelijke oevers) of bij uitbreiding van recreatieve of waterbouwkundige functies op een voor de omgeving natuurlijke manier leiden tot ontoegankelijk zijn voor menselijk gebruik. Daarmee worden nieuwe broedgebieden geïntroduceerd zonder dat het de omgeving 'iets kost'.

Visserij

Natuur en aquacultuur maken gebruik van dezelfde wateren. Van een veerkrachtig en gezond ecosysteem profiteren beide dan ook en dat is een goede grondslag voor een vruchtbare samenwerking. In regelmatige gesprekken met de sector worden goede stappen gemaakt om ontwikkelingen met een te grote impact te remmen en te sturen naar een duurzamer systeem. Dat uit zich onder andere in de intentieovereenkomst die gesloten is met de Oestersector, met als uitgangspunt 'niet meer maar beter'. Daarnaast werkt ZMf actief mee binnen de 'Taskforce Schelpdiersector' om te onderzoeken hoe perspectief geboden kan worden aan verschillende vormen van schelpdierkweek, waaronder bijvoorbeeld mosselhangcultuur, terwijl deze natuurversterkend werken. Een mogelijk toekomstperspectief ziet ZMf in combineren van teelten: 'multitrofische aquacultuur', waar natuur én productie van kan profiteren. De eerste verkenning om deze kansen in beeld te brengen heeft geresulteerd in een onderzoeksstage met een eindopdracht waarin de voors en tegens uiteengezet worden.

2 Waterkwaliteit en zoetwater in Zeeland ( )

PFAS blijft een heet hangijzer in Nederland, waarbij in Zeeland opvalt dat de herkomst zowel van binnen als buiten onze landsgrenzen komt. ZMf heeft in 2024 haar rol als waarnemer binnen de Internationale Scheldec commissie kracht bijgezet door zichzelf te presenteren en in voor- en naoverleg met Rijkswaterstaat specifieke doelen te benoemen om beter in kaart te krijgen wat de bronnen zijn en monitoring en rapportage zowel in binnen- als buitenland op een gelijk niveau te krijgen. Daarnaast heeft ZMf zich als actieve partner opgesteld binnen de klankbordgroep van de RAO-S (Regionaal Ambtelijk Overleg Scheldestroomgebied) waar de doelstellingen voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) op de agenda staan. Behalve actieve participatie leidt dit ook tot inzicht waarom de gestelde doelen moeilijk te behalen zijn, dat ligt zowel op hoe e.e.a. georganiseerd is (verantwoordelijkheden) als op de wil en mogelijkheden die beheerders zien. In 2025 vervolgt ZMf deze observaties en zal in samenwerking met de TBO's werken aan een document met concrete voorstellen waarmee beheerders (waaronder Rijkswaterstaat en Waterschap Scheldestromen) gebiedsspecifieke en tastbare maatregelen kunnen treffen in hun gebieden om zo te landen in het door hun op te stellen Stroomgebiedbeheerplan.

Ook zoetwater kreeg in 2024 veel aandacht van ZMf. Naast de toenemende vraag voor zoetwaterbeschikbaarheid vanuit de landbouw, speelt ook de vraag in hoeverre de Zeeuwse natuurgebieden behoefte hebben aan meer zoet water. Deze vraag heeft ZMf in 2024 breed uitgezet bij de verschillende TBO's en zal in 2025 resulteren in een 'waterkaart'. Een eerste inzicht is dat de behoefte voor zoetwater vanuit natuur minimaal is, er leeft vooral een behoefte naar water, bij voorkeur zout of brak, overeenkomstig met de essentie van deltanatuur. Dat biedt mogelijk perspectieven voor de toekomst, een andere watervraag zorgt dat natuur geen 'concurrent' heeft

te zijn van landbouw, maar vormt daardoor ook niet direct een coalitiepartner. In 2025 kan ZMf met deze uiteindelijke zoetwaterkaart, de KRW-doelstellingen en de perspectieven voor aanvoer en peilbeheer verder werken aan een opzet om dit samen te vatten in een perspectiefdocument zoetwater.

Er is een bestuurlijk samenwerkingsverband opgesteld rondom zoetwatervoorziening Reimerswaal. Op verzoek van het Waterschap, provincie Zeeland en afvaardiging Gemeente Reimerswaal en ZLTO. ZMf denkt mee in dit proces vanuit ecologisch perspectief.

3 Coalitie Delta Natuurlijk ( )

De Coalitie Delta Natuurlijk (CDN) heeft in 2024 weer haar energie teruggevonden om als een zichtbare coalitie naar buiten te treden met een duidelijk doel. ZMf heeft daarin een belangrijke rol genomen als verbindende factor en heeft diverse bijeenkomsten georganiseerd én gefaciliteerd waarin de betrokken organisaties hun gezamenlijke doelen hebben kunnen definiëren. Daaruit zijn diverse werkgroepen ontstaan met concrete acties: zo is er gestart met het ontwikkelen van een gezamenlijke campagne om de Westerschelde onder de positieve aandacht te brengen bij het grote publiek, deze zal in 2025 afgerond worden en overgaan tot uitvoering.

In 2024 is door Rijkswaterstaat (RWS) een begin gemaakt met het opstellen van de Natura2000 beheerplannen voor de verschillende, provincieoverstijgende, Deltawateren (waaronder Haringvliet, Westerschelde, Oosterschelde, Veerse Meer, Grevelingen, Vlake van de Raan en de Voordelta). Vanuit Rijkswaterstaat leeft een grote behoefte om een nauwe betrokkenheid van natuurorganisaties georganiseerd te krijgen, vanuit de CDN-partners leeft deze ook, al moet er een afweging gemaakt worden tussen beschikbare tijd en middelen en gewenste inzet. Als coördinator heeft ZMf hierin een gesprekscyclus geïnitieerd met RWS en de behoefte geïnventariseerd. Het proces loopt nu, RWS voelt een grote betrokkenheid en de CDN-partners kunnen hun tijd en kennis zo efficiënt mogelijk inzetten.

De Meeuwenvisie is in 2024 ook opnieuw geïnitieerd, waarbij de (grensoverschrijdende) samenwerking van natuurorganisaties en havenbedrijven in 2025 al leidt tot een concreet projectvoorstel voor doorontwikkeling van de Meeuwenvisie en uitrol van diverse initiatieven en projecten. Dit zal in 2025 mogelijk gehonoreerd worden waarna projecten ten uitvoer kunnen worden gebracht.

4 Klimaatbestendig Zeeland

Het veranderd klimaat heeft vanuit de Deltawateren gezien op verschillende manieren invloed op het dagelijks leven van de Zeeuwse bevolking. Om in beeld te brengen hoe en op welke manier dit door de bevolking wordt geïnterpreteerd heeft ZMf in samenwerking met Zuidwestelijke Delta en de Zeeuwse Bibliotheek een bijeenkomst georganiseerd om met een brede groep Zeeuwen op te halen hoe zij aankijken tegen de toekomst en de keuzes die genomen moeten worden. Het blijkt niet moeilijk om perspectieven te schetsen die vrijblijvend in de verre toekomst liggen, maar wel als dit leidt tot keuzes die in de komende jaren genomen moeten worden. Behalve droogte, zeespiegelstijging en wateroverlast, heeft het ook een groter effect op de ruimtelijke inrichting: polders die verzilten en waarop mogelijk geen gewassen meer verbouwd kunnen worden grijpen diep in op soms eeuwenlang gelijkblijvend gebruik. Iets wat vanuit een cultureel perspectief niet gemakkelijk onder ogen gezien zal worden. Dit heeft ook zijn weerslag in bijeenkomsten zoals het samenstellen van het Langetermijnperspectief Natuur (LTP-N) van de Vlaams Nederlandse

Scheldec commissie (VNSC) waarbij iedereen het eens lijkt te zijn over de toekomst, maar niet tot overeenstemming komt als het leidt tot maatregelen die bij bepaalde stakeholders niet op korte termijn draagvlak kunnen rekenen. Dit heeft ook geresulteerd in een brede oproep vanuit ZMF en andere natuurorganisaties in Nederland en Vlaanderen om over het korte termijn belang heen te kijken en oplossingen te zoeken die ruimte bieden voor toekomstperspectieven in een veranderend klimaat. In 2025 zal ZMF haar verkenning voortzetten om te bepalen hoe

Natuurlijke klimaatbuffers ( )

Het 'natuurlijke klimaatbuffers' project is per 2024 afgerond en afgesloten.

Klimaatverandering en de Deltawateren ( )

Zeespiegelstijging stond in 2024 goed in de belangstelling, waarbij ZMF actief haar bijdrage heeft kunnen leveren in de diverse bijeenkomsten van de Zuidwestelijke Delta (ZWDelta), waaruit concrete voorstellen zullen komen naar het nationale Deltaprogramma en de perspectieven die het biedt. In deze samenstelling zijn ook de verschillende inzichten gedeeld en bijdrages geleverd aan de (tussentijdse) uitkomsten die vanuit de diverse HZ onderzoeksprogramma's komen. Met name het perspectief om in Zeeland 'het hoofd boven water te houden' en hoe om te gaan met de lopende dijkversterkingsprogramma's (vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma, HWBP) leidt tot zichtbare problemen voor de nabije toekomst. Bovendien valt op dat de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW), die als doel heeft grootschalig systeemherstel te organiseren, andere uitgangspunten hanteert. In 2025 zal verder worden gewerkt aan het inbrengen en delen van mogelijke koppelkansen tussen beide rijksprojecten, waarmee de opgaves voor waterveiligheid wellicht toekomstbestendiger kunnen worden ingericht.

Betrokkenheid bij initiatieven en projecten rondom klimaatadaptatie ( )

In 2024 is vervolg gegeven aan verschillende onderzoeksprojecten, waarbij het 'Werken met Waterlandschappen' formeel is afgerond, net zoals het 'Living Lab Zoet Water Schouwen-Duiveland'. Deze projecten hebben geleid tot het concreet maken van nog vrij abstracte denkrichtingen naar perspectieven die uitgerold kunnen worden, zoals dubbele drainagesystemen en werken met wisselpolders. In 2024 is deze lijn verder vervolgd door aan te sluiten bij Delta Wealth, die waterveiligheids-oplossingsrichtingen voor Zeeland onderzoekt, en bij STURDI, een onderzoekstraject waarin gewerkt wordt aan oplossingen voor een 'waterbank' die mogelijk ten gunste staat en bijdraagt aan behoud en gebruik voor alle verschillende eindgebruikers zoals industrie, natuur en landbouw.

Offshore for Sure (Gefinancierd door de Europese Unie)

In het Interreg-project Offshore for Sure heeft ZMF in 2024 een belangrijke bijdrage geleverd aan het versnellen van de offshore energieopwekkingstransitie. Voor ZMF lag de focus in 2024 voornamelijk op het harmoniseren van wet- en regelgeving tussen België en Nederland.

In het eerste kwartaal lag de focus op de opstart van het project en de voorbereiding van workshops. In het tweede kwartaal organiseerden we een workshop over ecologische monitoring en startten we met de eerste sessie over harmonisatie van wet- en regelgeving. Dit werd in het derde kwartaal vervolgd met een tweede workshop over harmonisatie van wet- en regelgeving, die plaatsvond tijdens de partner meeting bij Avans Hogeschool in Breda.

Gedurende het derde en vierde kwartaal vonden verschillende belangrijke afspraken en meetings plaats. ZMf heeft een actieplan voor werkpakket 4 opgesteld. In september is het monitoringplan van Dutch Wave Power besproken, evenals opties voor terinzagelegging. Later in het vierde kwartaal, op 4, 7, en 28 november, werkten we intensief aan de uitwerking van wet- en regelgeving binnen werkpakket 4. In december hebben we geprobeerd de verzamelde informatie in het IMDC document over vergunningverlening te plaatsen.

In het vierde kwartaal hebben we alle informatie over wet- en regelgeving gebundeld in een 'masterdocument', waarin tevens een infographic is opgenomen die de samenhang tussen internationale, Europese en nationale wetgeving inzichtelijk maakt.

Thema 3 - Groene ruimte

Zeeland is een unieke groen-blauwe oase in de Delta. ZMf zet zich in voor het behoud en de versterking van het gevarieerde natuur- en cultuurlandschap van Zeeland. Dat is van groot belang voor de natuur en het ecologisch goed functioneren van de leefomgeving in Zeeland. We streven naar ontwikkelingen die passen bij het landschap en die bijdragen aan een gezonde leefomgeving voor mens, dier en plant. ZMf beoordeelt ruimtelijke plannen op hun impact op natuur, landschap en milieu, met het unieke Zeeuwse landschap als uitgangspunt. We leveren inbreng in gemeentelijke en provinciale plannen en visies. ZMf levert ook input door inzet op groene, duurzame en natuurlijke kwaliteiten bij de recreatiesector van Zeeland. ZMf stimuleert de transitie naar een natuurinclusieve landbouw in Zeeland door kennisdeling en samenwerkingsprojecten met boeren, overheden en maatschappelijke organisaties. We zetten ons in voor de landschappelijke inpassing van energieprojecten en spannen ons in voor behoud van duisternis met de campagne Nacht van de Nacht.

1 Ruimte & Landschap ( )

Zeeuwse Natuurambitie

De natuurambitie staat voor een collectieve aanpak voor de bescherming, herstel en versterking van natuur in het Zeeland van de toekomst. In 2024 is de natuurambitie geactualiseerd met alle betrokken partijen. Na een interne inhoudelijke verkenning is via het coördinatieoverleg de actualiteit van de natuurambitie getoetst en is deze aangevuld waar nodig. De voorbereiding voor de visuele vertaling is gestart.

Ruimtelijke planvorming en stikstof

ZMf stimuleert het versnellen van biodiversiteitsherstel. Dit is van belang bij natuur en ook in woonwijken, op bedrijventerreinen, in de landbouw en op recreatiebedrijven. Een belangrijk onderwerp voor natuur en milieu was het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG), dat in de loop van 2024 landelijk is stopgezet. In Zeeland zijn we toch met alle stakeholders en Provincie Zeeland doorgegaan met het Stikstofoverleg en de ontwikkeling van een nieuw gebiedsprogramma. ZMf heeft hiervoor input geleverd. We hebben gewerkt aan de toekomst van het landelijkgebied. ZMf heeft het belang van stikstofreductie en systeemverandering benadrukt. Daarnaast zijn door ZMf het belang van klimaatadaptatie en -mitigatie, biodiversiteit, landschapskwaliteit, een gezonde samenleving en meer circulariteit ingebracht. ZMf is betrokken geweest bij de voortgang van Omgevingsvisie en omgevingsverordening Zeeland, die in 2024 weer geactualiseerd zijn. Daarnaast liep het traject NOVEX en de ruimtelijke puzzel, waarop ZMf input heeft geleverd.

Wanneer we vanuit onze principes tegen een ruimtelijke ontwikkeling aanlopen die wat ZMf betreft niet passend is, dan dienen we zienswijzen in op de nieuwe bestemmingsplannen. Dat is in 2024 gedaan bij o.a. recreatieve ontwikkelingen, veehouderij, bij plannen voor nieuwe bedrijventerreinen.

en vanwege de stikstofproblematiek. In 2024 liepen de volgende beroepen bij de Raad van State: Omgevingsvergunning voor uitbreiding van een geitenhouderij in Rilland. ZMf is tegen een forse uitbreiding van een geitenhouderij in Rilland en ging in beroep hiertegen bij de Raad van State. ZMf is door de Raad van State in het gelijk gesteld. Daarnaast liep de zaak voor het bestemmingsplan buitengebied van gemeente Goes. De uitbreiding van een melkveehouderij is één van de plannen die in het bestemmingsplan worden meegenomen. ZMf is in beroep gegaan tegen deze uitbreiding. Bij behandeling van de voorlopige voorziening in 2023 is ZMf in het gelijk gesteld. In 2024 is de bodemprocedure in behandeling gegaan, de uitspraak volgt in 2025. In 2024 zijn er verschillende zienswijzen ingediend. Een aantal voorbeelden van onderwerpen zijn het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie, het Luchthavenbesluit van Provincie Zeeland, de opslag van ammoniak in het Sloegebied, de uitbereiding van Fruitbedrijf van Damme in gemeente Borsele, het omgevingsprogramma Strand van gemeente Veere, de ontwikkeling van de jachthaven in Wolphaartsdijk en de ontwerp-omgevingsvergunning voor het project Waterzande in Perkpolder. Al deze zienswijzen en beroepen konden alleen worden gestart dankzij de steun en giften van leden en lidorganisaties.

Duisternis

Nederland is één van de landen met de meeste lichtvervuiling ter wereld. Het is bekend dat lichtvervuiling negatieve effecten heeft op mensen, dieren en planten. Het tegengaan van lichtvervuiling helpt het herstel van de biodiversiteit. Buitenverlichting beïnvloedt het gedrag van dieren en zorgt voor desoriëntatie, afstoting en ongewenste aantrekking. Onnodige verlichting is slecht voor de gezondheid van mensen en dieren. Mensen vinden duisternis belangrijk in hun eigen woonomgeving én ze vinden het van belang dat natuurgebieden donker zijn. Door onnodige verlichting uit te doen waar dat kan, helpen we de natuur en besparen we ook nog eens op een makkelijk manier veel energie.

Nacht van de Nacht ( )

Op 26 oktober vierden we Nacht van de Nacht 2024. Om zoveel mogelijk bedrijven, gemeenten, organisaties en Zeeuwse inwoners te bereiken, heeft ZMf verschillende nieuwsbrieven en (online) berichten verstuurd. Ons bereik met berichten over Nacht van de Nacht:

- Website nieuwsberichten: 585 vertoningen
- Sociale mediaberichten: 3.559 vertoningen
- Nieuwsbrieven: 13.777 vertoningen

ZMf heeft een effectief bereik. Ook in 2024 is onze boodschap goed ontvangen. Zo hebben alle dertien Zeeuwse gemeenten de oproep om het licht te doven opgevolgd. Bovendien zijn er op de website nachtvandenacht.nl maar liefst 25 activiteiten aangemeld. De activiteiten varieerden van een excursie met gids tot aan een nachtelijke zeiltocht. Naar schatting hebben ongeveer 3.850 mensen aan deze activiteiten in Zeeland deelgenomen.

Daarnaast worden gesprekken gevoerd met de ondernemersvereniging van Middelburg. Het bedrijfsleven speelt immers een belangrijke rol tijdens Nacht van de Nacht. We zoeken hoe het bedrijfsleven en ZMf elkaar tijdens Nacht van de Nacht kunnen versterken, terwijl de boodschap om het licht te doven, centraal blijft staan.

Toerisme en verlichting ( )

Net als in voorgaande jaren heeft ZMf het belang van donkerte uitgedragen. Uit steeds meer onderzoek blijkt dat lichtvervuiling negatieve effecten heeft op mens en dier. Buitenverlichting beïnvloedt het gedrag van dieren door desoriëntatie, afstoting en aantrekking. Daarom is het belangrijk dat ook recreatiebedrijven zich bewust zijn van de effecten van lichtvervuiling en wat zij kunnen doen om hierin te veranderen. In 2024 heeft ZMf contact gehad met recreatieondernemers voor het ontwikkelen van een inspiratiekaart voor gasten. Daaruit is uiteindelijk geen inspiratiekaart ontwikkeld.

Gemeenten en verlichting ( )

Als uitwerking van de motie van Provinciale Staten is Provincie Zeeland gestart met het opzetten van beleid om samen met de Zeeuwse gemeenten lichthinder in de provincie terug te dringen. ZMf speelt als hoeder van biodiversiteit een belangrijke rol in de communicatie over het belang van nachtelijke duisternis en de gevolgen van lichtvervuiling voor mensen, dieren en planten. ZMf heeft voor gemeente Veere actief meegedacht over de evaluatie van het donkertebeleid. Daarnaast is in gemeente Middelburg de nachtelijke wandeling geweest. Ook hebben we op social media met een campagne aandacht gevraagd voor nachtelijke duisternis.

Basisschoolkinderen en verlichting ( )

Hierover hebben we verschillende financieringsmogelijkheden geïnventariseerd en contact gehad met NME. Wegens gebrek aan financiering en personeelwisselingen is hieraan geen uitvoering gegeven in 2024.

Plan Boom

Met Plan Boom werken we aan onze ambitie om voor iedere Zeeuw één boom te planten. Daaronder valt ook de jaarlijkse uitdeelactie, zodat iedereen die een steentje wil bijdragen aan een groenere omgeving en meer biodiversiteit, jonge boompjes kan bestellen om in eigen tuin of op eigen terrein te planten.

Plan Boom voortzetten ( )

Het landelijke project Plan Boom is dit voorjaar 2024 afgerond, maar ZMf is met diverse partijen en activiteiten verder gegaan met Plan Boom Zeeland. Nieuw dit jaar is het project Zeeuwse Bosjes en hagen. Uiteindelijk doel is om 400.000 bomen te planten, voor elke Zeeuw een boom. Tot nu toe zijn er 150.000 bomen geplant.

Uitdeelactie boompjes voor de particuliere tuin ( )

Een van de activiteiten in 2024 die aan de doelstelling voor ieder Zeeuw een boom heeft bijgedragen was de succesvolle uitdeelactie voor particulieren en hun tuin, die ZMf samen, voor het vierde jaar, met achterbangroep Velt Zeeuwse Eilanden en SLZ heeft georganiseerd. Het succes is mede te danken aan de samenwerking met DELTA Energie, die het aantal boompjes dit jaar heeft verdubbeld. In totaal zijn er 36.000 inheemse boompjes uitgedeeld op zeventien locaties. Ook alle Zeeuwse gemeenten, vier woningbouwcoöperaties en zo'n honderdvijftig vrijwilligers tijdens de ophaaldag deden dit jaar mee. Het heeft ieder, maar ook ZMf veel positieve publiciteit, nieuwsbrieflezers, en nieuwe leden opgeleverd.

Bomen voor het schoolplein (zmf)

In 2024 ontvingen 25 Zeeuwse scholen, in kader van Plan Boom Zeeland en het project de Groene Zeeuwse schoolpleinen van IVN, van het Waterschap Scheldestromen per schoolplein vier grotere bomen.

Plantevent met Delta / Hotels op grond van SBB (zmf)

In Biggekerke en het Pontesbos bij IJzendijke zijn in het voorjaar 2024 in totaal 20.000 'DELTA'-bomen geplant. Deze actie met 20.000 bomen is een samenwerking die DELTA op 30 maart 2022 sloot met ZMf, SBB, en Buitenfonds. Voor ieder nieuw en verlengd groen gascontract, laat de Zeeuwse energieleverancier een boom planten.

Dertig keer bosbeplanting in Zeeland (zmf)

Het project 'Zeeuwse bosjes en hagen' (nieuwe naam) is een driejarig project van Stichting Landschapsbeheer Zeeland, ZMf en Meer Bomen Nu. Doel is aanleg van (bos)beplanting op dertig locaties bij particuliere grondeigenaren, inclusief boeren, in het zogenaamde 'witte' gebied. Het gaat om streekeigen en inheems, en bij voorkeur autochtoon plantgoed. Het project is halverwege 2024 van start gegaan. ZMf had het voortouw in de communicatie, zo hebben we een (wervende) webpagina gemaakt en in gezamenlijkheid deelnemers uitgenodigd. In totaal hebben zo'n twintig grondeigenaren interesse getoond, van wie er tien uiteindelijk zijn geselecteerd. SLZ heeft hen bezocht en werkt momenteel voor iedere geselecteerde grondeigenaar een groenplan uit.

2 Natuurinclusieve landbouw

Landbouw en natuur zijn onafscheidelijk met elkaar verbonden. Gezamenlijk werkten we aan de maatschappelijke opgaven zoals duurzame landbouw, de stikstofproblematiek, de energietransitie en een gezonde leefomgeving voor mens en dier. Boeren die grondgebonden werken, geen of beperkt gebruik maken van geïmporteerd veevoer en afzien van kunstmest en chemische middelen hebben een rijke biodiversiteit en goede bodemkwaliteit meer dan ooit nodig om hun oogst te beschermen.

Natuurinclusieve landbouw ( )

Onze geactualiseerde ZMf-webpagina over duurzame landbouw en voedsel wordt goed bezocht, en dat levert regelmatig vragen op van voedselbos-initiatieven. We helpen hen op weg met hun vragen, onder andere door inzet van ons netwerk. Ook ondersteunen we waar mogelijk koploperboeren en initiatieven als herenboerderijen en CSA-landbouw (community-supported agriculture). Dit doen we onder andere door inzet van onze communicatiemiddelen. Met partijen van de Schone Zeeuwse Sloot (Provincie, Waterschap, ZAJK en Delphy), brachten we de monitoring van bestrijdingsmiddelen in het Zeeuwse oppervlaktewater in kaart. Dat resulteerde eind 2024 o.a. in een informatiebijeenkomst over de waterkwaliteit voor boeren. Ook zijn we bezig met een demoproject duurzame aardappelteelt om de effectiviteit van o.a. 'groene' bestrijdingsmiddelen in kaart te brengen.

ZMf heeft meegedraaid in de lokale actiegroep Leader en geadviseerd bij diverse projecten, als wel de regeling bekend gemaakt bij onze achterbangroepen. Bij SNP-regeling (innovatie landbouw) heeft ZMf geadviseerd over een tiental projecten. Tenslotte was er in 2024 regelmatig

een 'lunch-overleg' met de andere Provinciale Natuur- en Milieufederaties waarin we projectervaringen uitwisselen.

Boer en Buur met Natuur (zmf)

In de laatste maanden van 2024 zijn mooie resultaten bereikt, zowel bij de coalitie HZ Duurzame Catering als de coalitie voor het bevorderen van biodiversiteit.

Duurzame catering

Binnen de coalitie 'HZ Duurzame Catering' hebben de coalitiepartners van HZ University of Applied Sciences (HZ) en CSA-Tuinderij Plantalia belangrijke mijlpalen bereikt voor het verduurzamen van de HZ-catering. Zo heeft tuinderij Plantalia een teeltplan en teeltkalender opgesteld. Daarmee is inzichtelijk geworden welke groenten de tuinderij kan telen en wanneer deze geoogst en geleverd kunnen worden. De hogeschool heeft een selectie gemaakt van groenten uit de teeltkalender, die worden verwerkt tot biologische soepen en gezonde maaltijden voor studenten en medewerkers. Vervolgens hebben de coalitiepartners, onder begeleiding van Erwin Vogel, een samenwerkingsovereenkomst ondertekend. In de samenwerkingsovereenkomst staan afspraken over de soorten groenten, hoeveelheden, prijzen en levertijden. De overeenkomst is in december door beide coalitiepartners ondertekend. Daarmee is de hogeschool gedurende heel 2025 verzekerd van een wekelijkse levering van biologische groenten, die worden verwerkt tot 28 liter soep en meerdere gezonde maaltijden per week. Er zijn afspraken gemaakt voor het tussentijds evalueren, opschalen van de levering en andere manieren om de groenten te verwerken, zoals in poké bowls en "mealprepping".

Bevorderen biodiversiteit

De coalitie "Biodiversiteit bevordering" stond 2024 vooral in het teken van vooronderzoek doen, opnieuw verbinden en een stuk planvorming. Met de overdracht van projectleider Ran Kok naar Erwin Vogel, was het belangrijk om eerst de contacten weer aan te halen.

Er wordt op twee verschillende plekken gewerkt aan het bevorderen van de biodiversiteit: De coalitiepartners CSA-tuinderij Plantalia en voedselbos De Langhe Laere werken samen om een groenblauwe dooradering te realiseren tussen Ritthem en Nieuw- en Sint Joosland. Beide partners hebben de ambitie om de groenblauwe dooradering te verrijken met een wandelroute. Met dit plan willen de coalities de tuinderij en het voedselbos aan elkaar te verbinden. Bovendien moet de groenblauwe dooradering met een wandelroute zorgen voor een hogere betrokkenheid van omwonenden met de natuur in het gebied.

In 2024 heeft ZMf een gebiedsanalyse gemaakt voor het gebied tussen Ritthem en Nieuw- en Sint Joosland. De gebiedsanalyse bevat veel informatie over aanwezige flora en fauna. Daarnaast worden in de gebiedsanalyse ook suggesties en aanbevelingen gedaan om de biodiversiteit verder te bevorderen. Denk aan suggesties voor het planten van inheems plantgoed maar ook over het beter inrichten en beheren van de sloten en taluds. De gebiedsanalyse is een stevig fundament om in 2025 de juiste vervolgstappen te nemen: onderzoek bij omwonenden, financiële middelen in kaart brengen en diverse werksessies organiseren met alle stakeholders.

Ontwikkeling platform Boer & Buur met Natuur:

De landelijke projectleiders (Hub Jongen en Tessa Boeve) hebben de website boerenbuurmetnatuur.nl flink uitgebreid met updates van de 24 coalities. Daarbij zijn tal van inspirerende voorbeelden beschreven over hoe je natuurinclusief te werk kunt gaan. De website dient inmiddels ook als kennisbank voor boeren en burgers. Er is veel informatie te vinden over de grote vraagstukken gerelateerd aan natuurinclusief werken: van (ver)kopen en bedrijfsvoering tot samenwerken en netwerken.

Gewasdiversificatie (vervolg strokenteelt) (zmf)

In het tweejarige project 'Op weg naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit' van proefboerderij Rusthoeve, Stichting Het Zeeuwse Landschap, ZAJK, de WUR, ZMf, Delphy en DLV-Advies zijn maatregelen getest zoals strokenteelt, mengteelten, verhoogde graanstoppels, maai beleid, alarmsystemen voor wild en innovatief gebruik van groenbesters ten behoeve van biodiversiteit. Eind 2024 heeft ZMf i.s.m. ZAJK een slotbijeenkomst georganiseerd waar de resultaten zijn gepresenteerd. Deze zijn ook samengevat in twee flyers, een voor de melkveehouder en een voor de akkerbouwer. Het eerste exemplaar is uitgedeeld aan landbouwgedeputeerde Arno Vael.. Zo'n zestig deelnemers bezochten de bijeenkomst, boeren, overheden, agrarisch bedrijfsleven, natuur- en milieuorganisaties, onderwijsinstellingen en geïnteresseerde burgers. Andere activiteiten die afgelopen jaar door de ZMf (mede) zijn georganiseerd zijn een webinar, rondleiding, excursie naar proefboerderij in Lelystad, en interviews met koplopers. Doel was naast kennis en inspiratie opdoen, ook het contact stimuleren tussen boer en maatschappij.

3 Landschap & Recreatie ()

De landschappelijke identiteit van Zeeland en haar eilanden is van grote kwaliteit, zeker ook voor het recreatief product, en moet behouden worden en waar nodig hersteld/versterkt. Bij Zeeland, onze kust en de Deltawateren horen woorden als weidsheid, vrij zicht, grootschaligheid, natuurlijkheid, ongereptheid en dynamiek. Dat willen we graag behouden. De laatste jaren hebben we samen met overheden en maatschappelijke partners hard gewerkt aan het verbinden van ruimtelijke kwaliteit van landschap en natuur met het Zeeuws toeristisch product. Met het gereedkomen van het nationale Kustpact, de Zeeuwse Kustvisie en nu ook de Veerse Meervisie wordt het beschermen en versterken van onze mooie leefomgeving geborgd.

Kustvisie en Veerse Meervisie

ZMf zet zich in voor verbetering van landschapskwaliteit en natuur. Voor de Zeeuwse Kustvisie is ZMf samen met Waterschap Scheldestromen, RECRON / HISWA en Provincie Zeeland trekker. De Kustvisie is in 2022 geëvalueerd en in 2024 is een aantal belangrijke aanbevelingen uit de evaluatie uitgewerkt, zoals het opstellen van een kwaliteitskader. In 2024 is een stap gezet in een provincie breed kwaliteitskader voor recreatie. Met het kwaliteitskader willen Zeeuwse partijen beter kunnen sturen op de gewenste recreatie in Zeeland. Daarnaast speelt bij de achterlandgemeenten de vraag om meer ruimte voor ontwikkeling. ZMf zet zich hierbij in voor de bescherming van de Deltawateren. Daarnaast zetten we in op de verbetering van landschapskwaliteit, natuur én de kwaliteit van de Zeeuwse recreatie. We hebben ervoor gezorgd dat natuurpartijen inbreng konden leveren in het traject, met o.a. een werksessie in het tweede kwartaal. Tijdens de reguliere kustvisie overleggen hebben we aandachtspunten meegegeven vanuit natuur en landschap, waarbij de balans met de omgeving en draagkracht centraal stond. We hebben benadrukt dat het belangrijk

is dat de oevers van de binnenwateren beschermd blijven en geen extra ruimte krijgen recreatieve ontwikkelingen. ZMf zit in dit traject in de begeleidingsgroep waarbij we de natuurpartijen vertegenwoordigen.

In 2024 is ZMf betrokken geweest bij een aantal ontwikkelingen, waaronder de Westrand Domburg. Bij Domburg wil Roompot het park vernieuwen en daarvoor het aandachtsgebied benutten. ZMf zet hierbij in op de verbetering van landschap en natuur en bewaking van de grenzen van natuur en het recreatiepark. ZMf heeft hiervoor een inspraakreactie gestuurd aan de gemeenteraad van Veere, waarbij we benadrukten dat Roompot binnen de grenzen van het aandachtsgebied moet blijven. De gemeenteraad heeft gehoor gegeven aan onze oproep. Eind 2024 heeft ZMf net als andere stakeholders een gesprek gehad met gemeente Veere en Roompot over de herontwikkeling van het park.

De Gebiedsvisie Veerse Meer is in 2024 nieuw leven ingeblazen door Provincie Zeeland door een netwerkbijeenkomst, waarbij alle stakeholders waren uitgenodigd. Hier worden acties opgepakt, zoals onderzoek naar de waterkwaliteit. Het Veerse Meer is een uniek stukje Zeeland, dat we graag willen behouden. ZMf blijft zich inzetten voor de verbetering van landschap en natuur rondom het Veerse Meer.

Groen recreatief ondernemen

Impuls Zeeland organiseert innovatievouchers, planvormingsvouchers en expertmeeting in de vrijetijdssector op bedrijfsniveau dan wel collectief bedrijfsniveau.

Hierover stemt ZMf regelmatig af met Impuls Zeeland. Het aantal vouchers loopt niet zo hard als vooraf gehoopt. Met Impuls Zeeland zoeken we naar een juiste vorm. In 2024 hebben we daarom met Impuls Zeeland een aanvraag voor een LEADER-project voorbereid. Het LEADER-project natuurinclusief ondernemen in toerisme sluit aan bij de belangen van ZMf en is een kans om actief een rol te spelen in de verduurzaming en vergroening van de recreatiesector. In de loop van 2025 wordt deze aanvraag beoordeeld. We hebben erop ingezet dat ZMf in dit project zorgt voor bewustwording door het aanbieden van een training/workshop. ZMf zet zich hiermee in om ondernemers en andere stakeholders te inspireren en te begeleiden bij het implementeren van natuurinclusieve oplossingen.

Zeeuwse Zichtlijnen

In 2024 was de meetup van Zeeuwse Zichtlijnen met als thema Schone Rivieren. We haalden de drie topsprekers naar Zeeland en daar waren ruim tachtig deelnemers bij aanwezig. Tijdens de Zeeuwse Zichtlijnen meetup bespraken we de essentie van de onderwerpen die besproken waren in de podcast en doken we nog verder in de vraagstukken rondom schone rivieren en de vertaalslag naar onze Westerschelde. Voorafgaand aan de meetup was er een Ceremonie voor de Schelde, waarbij we stilstonden bij onze wateren en het belang ervan.

Zeeuwse Zichtlijnen sluit aan bij een breed publiek, is langere tijd beschikbaar en nodigt mensen uit alle lagen van de samenleving uit om te luisteren, na te denken en in gesprek te gaan over onderwerpen en vraagstukken die van belang zijn voor de Zeeuwse regio, maar ook daarbuiten.

4 Klimaatadaptatie in Zeeland

In stedelijke gebieden, ook in Zeeland, is een sterk toenemende impact van de klimaatverandering waar te nemen. De toename van gemiddelde en hoge temperatuur zorgen voor hittestress (mede als gevolg van het Urban Heat Island Effect) en verdroging, afgewisseld door perioden van intensieve regenval met wateroverlast en -schade als gevolg. De klimaatveranderingen hebben een directe impact op het behoud van biodiversiteit in onze natuur en in de stad. Dit is de reden dat ZMf meedoet met het volgende OPZuid-project.

OPZuid-project Klimaatadaptatie Zeeland (Vlissingen en Middelburg)

Het driejarig OPZuid-project Klimaatadaptatie Zeeland is een samenwerking tussen diverse partners als gemeente Vlissingen, gemeente Middelburg, HZ, Scaldia, DSV zaden, CitySeeds, Cool Blue etc. Het gaat om het klimaatadaptief maken van twee wijken Dauwendaele / Meanderflat (Middelburg) en Westerzicht (Vlissingen), in combinatie met doelen als biodiversiteit, waterkwaliteit en burgerparticipatie. Rol van ZMf is om de biodiversiteit te vergroten in de wijk en hierbij de bewoners te betrekken. Begin 2024 hebben we in afstemming met de gemeenten Middelburg en Vlissingen, de stadecoloog en diverse (participatie-)organisaties een plan gemaakt hoe de twee wijken te gaan vergroenen. Via diverse buurtconsultatieronden / -activiteiten is het plan verder uitgewerkt en zijn de wensen van de bewoners meegenomen. Ook is er bijvoorbeeld een inheemse plantenmarkt en een vleermuisexcursie georganiseerd en met kinderen een bloemenpluktuin aangelegd. Ook zijn groene daken als voorbeeld aangelegd en plannen gemaakt voor groene gevels voor de schuurtjes in Westerzicht en de flat in Dauwendaele.

Grenspark Groot Seaftinghe Jongerensessies ( )

In 2024 hebben we opnieuw grote stappen gezet in het betrekken van jongeren bij het Grenspark Groot Seaftinghe. Er is een brainstormsessie georganiseerd met de jonge ambassadeurs – deelnemers van vorig jaar – in de Molen van Doel. Tijdens deze sessie bespraken we hun ervaringen en verzamelden we ideeën voor nieuwe activiteiten.

Op 22 juni is een workshop landschapsfotografie in het PolderMAS georganiseerd. Samen met de jongeren brachten we de natuur en het unieke landschap van het grenspark in beeld.

Op 30 november organiseerde de werkgroep (IVN, Provincie Zeeland en ZMf) een kookworkshop met lokale producten uit het grenspark. In de aanloop naar deze activiteit hebben we extra ingezet op promotie en communicatie richting jongeren in de regio. De workshop vond plaats bij voedselbron Graauw en werd een groot succes. Vier nieuwe jongeren sloten zich aan bij de groep, waarmee onze jongerencommunity verder groeide. Na afloop van de activiteit evalueerden we samen met de deelnemers wat goed ging en wat beter kon. De waardevolle feedback die hieruit voortkwam, nemen we mee in de voorbereiding van de activiteiten voor 2025.

Naast de organisatie van activiteiten hebben we in 2024 ook gewerkt aan een sterke communicatiestrategie om jongeren nog beter te bereiken en te betrekken. We stelden een contactlijst samen van relevante organisaties en deden onderzoek naar jongerenparticipatie. Deze inspanningen moeten ervoor zorgen dat we een duurzame relatie met jongeren opbouwen en hen actief blijven betrekken bij het grenspark.

Vooruitkijkend op 2025 heeft de werkgroep diverse mogelijke activiteiten verkend. Op de agenda staan onder andere een wandeltocht (aansluitend op de Scheldt Walk), een boottocht, een vogelringactiviteit en een najaar activiteit die nader bepaald moet worden.

Thema 4 - Algemene prestatieafspraken

Op 5 december 2024 vierde ZMf haar verjaardag. We vieren ons veertigjarig bestaan. Daar zijn we trots op. Want in die veertig jaar hebben we non-stop gewerkt voor de natuur en het milieu in Zeeland. We gingen dapper ten strijde, moesten slim lobbyen en strategisch steunen. We boden het hoofd en verdedigden gepassioneerd. Tot op de dag van vandaag zetten we ons in om de natuur in onze provincie te beschermen en te versterken. Dat doen we samen met onze leden en lidorganisaties en met een brede maatschappelijke beweging. ZMf is dankbaar voor die steun. In 2025 willen we ons jubileum feestelijk vieren. We hebben daar alvast een feestelijke versie van ons logo voor gemaakt, dat we vanaf 5 december 2024 een jaar lang voeren. Ook komt er een speciale jubileum editie van Wantij over veertig jaar ZMf en er staat een aantal unieke ledenuitjes op stapel.

1 (Bestuurlijke) samenwerking in de regio ( )

Wij zoeken al jaren de samenwerking met andere belangenorganisaties en de overheden in Zeeland. Wij zijn daarbij de stem voor een duurzame samenleving, voor biodiversiteit en een gezonde leefomgeving. Dit doen we in bestaande overlegstructuren als Provinciale Commissie Groene Ruimte, Nationaal Park Oosterschelde, CRO Vliegveld Midden-Zeeland, maar evenzo in allerlei andere netwerken. We dragen in overleggen de principes van The Natural Step uit, The Work that Reconnects en benutten de overleggen voor een brede samenwerking met alle partners in Zeeland om klimaatverandering en biodiversiteitsproblematiek het hoofd te bieden.

Daarnaast zorgen we in onze overleggen buiten Zeeland dat de kwaliteiten als rust, ruimte, natuur van het Zeeuwse landschap gehoord en gezien worden. Maar ook de, soms als onnatuurlijk beschouwde, samenwerking in Zeeland tussen de diverse belangenorganisaties als recreatie, industrie en natuur- en milieuorganisaties is een pre om grote problemen het hoofd te kunnen bieden. Ook dit mag verteld worden.

In 2024 hadden we een actieve rol bij de volgende overleggen en onderwerpen:

- 1 CRO Vliegveld Midden Zeeland
- 2 Kustvisie (trekkersoverleg, ambtelijk overleg, bestuurlijk overleg, betrokken bij uitwerking aandachtsgebieden gemeenten)
- 3 Regionale Energie Strategie (diverse tafels)
- 4 Vitaal Sloe & Kanaalzone
- 5 Comité van toezicht Interreg
- 6 Deltaplan Zoet Water
- 7 Nationaal Park Oosterschelde - Dagelijks Bestuur
- 8 Geopark overleggen
- 9 Schelderaad
- 10 Vlaams Nederlandse Schelde Commissie

- 11 Adviesgroep Zuidwestelijke Delta
- 12 Bouwsteen Klimaatadaptatie
- 13 Schone Schelde overleggen
- 14 Kenniscommunities Oosterschelde en Zuidwestelijke Delta
- 15 Uitvoeringsprogramma gebiedsvisie Veerse Meer (trekker groen, ambtelijk overleg, bestuurlijk overleg)
- 16 Uitvoeringsprogramma landelijk gebied – samen werken aan Zeeuws Platteland (ambtelijk en bestuurlijk betrokken)
- 17 Provinciale Commissie Groene Ruimte
- 18 Uitvoeringsprogramma Bosvisie
- 19 Programma Natuur
- 20 Stikstof (gebiedsgerichte benadering pilot Schouwen, ambtelijk overleg, bestuurlijk overleg)
- 21 PFAS-dossier
- 22 Afstemmingsoverleg duurzame havens
- 23 Vitaal platteland, NSP en LAG
- 24 VNCI Maatschappelijke adviesraad
- 25 Schone Zeeuwse Sloot
- 26 Bestuurlijke Integratiegroep

2 Promotievideo ZMf

Helaas is een algemene promotievideo voor ZMf nog niet gerealiseerd. Er is noch voldoende tijd noch financiering gevonden hiervoor. We willen in het komende jaar de mogelijkheden blijven verkennen om de ontwikkeling van de algemene video alsnog te begroten en te realiseren.

3 Video's per programma of onderwerp

In 2024 is ZMf getraind in het werken met een campagne strategie. Het oefenen daarmee is in 2024 al gestart. Video's kunnen een interessant en effectief middel zijn om onze boodschap rondom thema's over te brengen. Zo werd er een video gemaakt voor het jongeren project Challenge 2050, een aftermovie van de Zeeuwse Natuur en Klimaatmars en voor de werving van nieuwe leden voor de Raad van Inspiratie.

4 Landelijke projecten

Nacht van de Nacht

Door personele wisselingen is deze taak niet door ZMf uitgevoerd maar door een andere federatie.

Plan Boom

Door personele wisselingen is deze taak niet door ZMf uitgevoerd maar door een andere federatie.

Federatieraad (De Natuur en Milieufederaties)

Stichting de Natuur en Milieufederaties is een koepelorganisatie die de belangen behartigt van de twaalf provinciale Natuur- en Milieufederaties. Een klein team faciliteert de onderlinge samenwerking en werkt aan professionalisering, beleidsontwikkeling en landelijke vertegenwoordiging.

Middels een participantenovereenkomst maken wij op directieniveau deel uit van de Federatieraad. Onderwerpen als de landelijke samenwerking, de gezamenlijke Meerjarenstrategie, het jaarwerkplan van de koepel, besteding NPL-bijdrage en integriteitscodes worden hier geagendeerd. Binnen de Federatieraad wordt samengewerkt aan onze landelijke acquisitie-opgave en fondsenwerving. ZMf heeft zitting in de Klangbordgroep Acquisitie, die als doel heeft om het proces in te richten en de spelregels te bepalen, o.a. over het betrekken van federaties bij kleinere projecten.

5 Verder uitrol intensivering binding met lidorganisaties

De behoefte en wens om de band met besturen van de lidorganisaties van ZMf te versterken en intensiveren is ontstaan binnen het bestuur van ZMf. Het bestuur wil het aanhalen van de banden coördineren. In 2024 zijn hier ideeën voor gemaakt. In het nieuwe jaar wil ZMf er concreet mee aan de slag.

Bestuursverslag

Algemeen

Doel

ZMf staat voor een mooi en duurzaam Zeeland. Daar werken we iedere dag aan. We zijn sterk in verbinden en het samenbrengen van partijen om meerwaarde te creëren voor de natuur en het milieu in onze provincie. We hebben een groeiende positieve impact op onze omgeving. Als natuurorganisatie vervullen we verschillende rollen: we vertegenwoordigen de bij ons aangesloten leden, lidorganisaties en hun belangen. We treden op als beschermer van kwetsbare natuur in Zeeland en aangrenzende gebieden in België. Bovendien jagen we initiatieven aan die bijdragen aan een gezonde leefomgeving en een duurzame samenleving.

Missie

ZMf gaat voor een mooi en duurzaam Zeeland, nu én straks. Dat is onze missie en de rode draad in ons werk. En waarom we dat doen? Iedere Zeeuw heeft recht op een groene omgeving en schone lucht om in te ademen. Dat is nodig om gezond te blijven, om rust en ruimte te kunnen ervaren. Niet voor niets trekken toeristen naar Zeeland. Weids landschap, rijke natuur, open water, stilte en donkerte. Onze provincie heeft iets unieks te bieden! En dat willen we zo houden en verder ontwikkelen, ook voor toekomstige generaties.

Visie

ZMf staat actief en middenin de Zeeuwse samenleving. Dat doen we met een open en integere houding. We zijn een stem namens onze achterban van leden en lidorganisaties die samen met ons de natuur en het milieu in Zeeland willen beschermen en weer ontwikkelen tot een gezonde leefomgeving voor al het leven. Mede namens onze achterban gaan we de dialoog aan met gesprekspartners over hoe we samen duurzame stappen vooruit kunnen zetten en onze gezamenlijke aanpak natuurinclusief kunnen maken. We luisteren naar elkaars belangen en gaan hier met respect mee om. Maar we zijn ervan overtuigd dat de natuur meer centraal moet staan om de wereld leefbaar te houden voor iedereen. Daar zullen we al onze kennis en energie voor inzetten. We zoeken naar kansen, creëren mogelijkheden en stimuleren realisatie. We focussen op drie pijlers: een duurzame samenleving, een gezonde leefomgeving en veerkrachtige ecosystemen. Binnen elk van deze onderwerpen werken we toe naar strategische doelen.

Bestuur

De leden van het Algemeen Bestuur van ZMf hebben allen een verklaring ondertekend waarin zij aangeven dat zij het principe van het CBF onderschrijven dat de functie van toezicht houden gescheiden is (en dient te zijn) van de uitvoering van het beleid. Met deze verklaring hebben zij ook onderschreven dat ZMf ernaar streeft om de beschikbare middelen op de meest effectieve en doelmatige wijze te besteden. Ook staat in deze verklaring, dat er gestreefd wordt naar optimale informatieverschaffing aan en communicatie met belanghebbenden. En ten slotte hebben alle bestuursleden hun relevante nevenfuncties opgegeven en aangegeven dat zij onderling geen

familie- en/of vergelijkbare relaties onderhouden en ook geen bestuurs- of toezichtfunctie vervullen of in dienst zijn bij een organisatie die statutair of financieel aan ZMf verbonden is.

De benoeming van bestuursleden gebeurt door de Algemene Ledenvergadering. Voor benoeming tot bestuurslid is vereist dat de kandidaat, al dan niet lid van de vereniging, het doel van de vereniging onderschrijft en als bestuurslid aan het bereiken van het doel wil bijdragen. De voorzitter, secretaris en penningmeester worden door de ledenvergadering in functie gekozen. De benoeming van bestuursleden is telkens voor een periode van vijf jaar. De bestuursleden zijn éénmaal direct herbenoembaar.

Toezicht houden

In de statuten van ZMf is geregeld dat de taak van toezicht houden door het Algemeen Bestuur (AB) wordt vervuld. De uitvoering van het beleid is in handen van de directie. Het AB vergadert vier tot vijf keer per jaar over alle relevante financiële en beleidszaken. Het AB besluit over alle meerjarenbeleidsplannen en jaarplannen. Het AB keurt ook de begroting en de jaarrekening goed, die door de directie zijn voorbereid. Het Algemeen Bestuur stelt de directeur aan en de voorzitter en secretaris voeren jaarlijks een functioneringsgesprek met de directeur. Bij vacatures in het AB wordt gezocht naar mensen uit verschillende deelgebieden en organisaties van natuur en milieu met uiteenlopende vaardigheden en competenties. In de vergaderingen van het AB wordt ten minste één keer per jaar het eigen functioneren besproken.

Het Dagelijks Bestuur (DB) evalueert elk jaar het functioneren van de directeur. In het DB worden personele zaken met betrekking tot de medewerkers besproken. Die komen niet aan de orde in het AB. Verder wordt het DB door de directeur geconsulteerd over zaken die betrekking hebben op de uitvoering en voortgang van het jaarplan en worden strategische onderwerpen, die behandeld worden in het AB, voorbesproken en voorbereid.

Jaarlijks wordt op de Strategiedag het beleid voor de komende jaren op hoofdlijnen bepaald. Dit resulteert in een meerjarenbeleidsplan (voor een periode van vier jaar). Het meerjarenbeleidsplan wordt telkens uitgewerkt in een jaarplan voor het volgende jaar door de directeur en het bureau. Dit jaarplan wordt besproken in het DB, vervolgens in het AB en ten slotte gepresenteerd aan de leden.

Ideeën (bouwstenen) voor de beleidsplannen worden verzameld, o.a. tijdens de themabijeenkomsten met de achterban en op speciaal belegde bijeenkomsten waar dieper wordt ingegaan op 'zware' onderwerpen.

Zo draait deze beleidscyclus, inclusief evaluatie, elk jaar rond.

Besteding van middelen

Het AB wordt vier keer per jaar op de hoogte gesteld van de inhoudelijke en financiële voortgang. De begroting en jaarrekening worden jaarlijks vastgesteld door het AB. De leden van het AB worden voorafgaand aan de vergaderingen door middel van kwartaalberichten op de hoogte gebracht van de stand van zaken met betrekking tot de uitvoering van het beleid, van knelpunten en aanpassingen. Deze kwartaalverslagen worden op de AB-vergaderingen besproken. Met deze verslaglegging wordt door de directie verantwoording afgelegd aan het bestuur.

Risicomanagement

ZMf streeft ernaar om risico's die gerelateerd zijn aan bestuur & management, operationele zaken, financieel management, informatiemanagement en juridische verantwoordelijkheden zo goed mogelijk te beheersen. ZMf zet in op het herkennen en beheersen van risico's. Door risico's te identificeren, kunnen passende reacties ondernomen worden om schade te voorkomen of te beperken.

Op alle niveaus en bij alle processen in de organisatie kan er sprake zijn van omstandigheden en handelwijzen die ons belemmeren in het behalen van onze doelstellingen. Het is voor het behalen van die doelstellingen dus van groot belang om deze risico's te kennen en er beleid op te ontwikkelen. Door ons te richten op de meest belangrijke risico's zijn we op de meest efficiënte wijze bezig met de organisatie.

Bestuur en directie hebben de financiële, operationele en reputatierisico's geïnterpreteerd, maatregelen beschreven om er mee om te gaan en een tijdspad vastgesteld voor de invoering van die maatregelen.

Financieel risico

De beperkte hoeveelheid financiële bronnen van ZMf zorgt voor een financieel kwetsbare positie van de organisatie. Als één van de bronnen wegvalt, heeft dit grote impact. We investeren daarom in onze relaties; met onze directe achterban (leden, lidorganisaties, sympathisanten), onze (politieke) bestuurders op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau en maatschappelijke organisaties. Daarnaast zetten we in op acquisitie, zodat we naast onze vaste subsidie inkomsten een stabiele bron van inkomsten uit externe bronnen hebben. Deze aanpak was in 2024 succesvol.

Externe ontwikkelingen

De verschuiving in de politiek heeft ook effect op een organisatie zoals ZMf. Waar we eerder vanzelfsprekend samenwerkten met de lokale overheid zien we een verschuiving. Lokaal investeren we in de banden met lokale politiek, in 2024 hebben we bijvoorbeeld ingezet op een excursie voor Provinciale statenleden van Provincie Zeeland. We hebben het bestuurlijk overleg met het waterschap aangepakt, dat was een zeer afstandelijk moment. ZMf heeft geïnvesteerd in een meer verbindende manier van afstemming. Niet alleen lokaal is deze verandering een zorg, ook landelijk. Via ons landelijk netwerk van De Natuur en Milieufederaties, de Groene II en onze relaties met de landelijke politiek houden we onderwerpen op de agenda.

Continuïteit van het team

ZMf is een kleine organisatie. Door ziekte of vertrek van een medewerker kunnen essentiële competenties wegvallen. We investeren in de flexibele schil rondom de organisatie, betaald en onbetaald. We hebben oog voor de medewerkers en vrijwilligers en erkennen en koesteren hun inzet voor ZMf en haar doelstellingen. We werken aan professionalisering van de organisatie door te investeren in de ontwikkeling van onze medewerkers.

Reputatie ZMf

Nieuwe inzichten binnen ZMf kunnen leiden tot een andere stellingname dan voorheen en daarmee tot mogelijke reputatieschade en vermindering van draagvlak voor onze organisatie. Daarom is het voor ZMf belangrijk om op alle niveaus met de maatschappij te communiceren.

We dragen onze standpunten uit en leggen ze uit in projectvergaderingen, themabijeenkomsten, regioavonden, ledenvergaderingen, ambtelijke en bestuurlijke overleggen en onze (sociale) media. Ons strategische en operationeel communicatieplan draagt eraan bij dat wij een transparante en betrouwbare samenwerkingspartner zijn in Zeeland en daarbuiten. Via ons landelijk netwerk van De Natuur en Milieufederaties, de Groene II en onze relaties met de landelijke politiek houden we onderwerpen op de agenda.

Integriteitsbeleid

Het integriteitsbeleid van ZMf bestaat uit twee onderdelen: een beleidsdocument en een gedragscode. In het Integriteitsbeleid is vastgelegd hoe we omgaan met waarden en normen, wat ieders rollen en verantwoordelijkheden zijn en hoe het beleid ingevoerd, geborgd en gehandhaafd wordt binnen de organisatie. Dit document vormt de kapstok waaraan alle regelingen en instrumenten voor integriteit opgehangen kunnen worden.

Het integriteitsbeleid geldt voor alle medewerkers en (structurele) vrijwilligers in dienst van ZMf, het bestuur van ZMf en voor overige groepen medewerkers als inhuurkrachten en stagiairs. Bestuurders tekenen daarnaast een verklaring bestuurders waarin ook zaken als belangenverstrengeling e.d. geregeld zijn.

Gedurende het jaar bespreken we in werkoverleggen en bestuursvergadering met enige regelmaat actualiteiten in het kader van integriteit. In onze werkoverleggen en bestuursvergadering is regelmatig aandacht voor integriteitszaken.

Er zijn in 2024 geen meldingen in het kader van integriteit ontvangen.

ZMf is deelnemer aan de Klankbordgroep Integriteit van de NMF.

Omgaan met belanghebbenden

Op verschillende manieren onderhouden we contact met belanghebbenden.

Achterban

Steeds meer belanghebbenden (donateurs, belangstellenden, organisaties, leden) melden zich aan voor de maandelijkse digitale nieuwsbrief van ZMf. Hiermee stellen wij betrokken burgers op de hoogte van het werk van ZMf. De website van ZMf wordt vrijwel dagelijks bijgewerkt met actuele informatie.

Leden en donateurs van ZMf ontvingen dit jaar anders dan andere jaren twee keer het ledenmagazine Wantij. In januari 2025 verschijnt de extra dikke jubileumeditie voor het veertigjarig bestaan van ZMf. Met Wantij betrekken we bedrijfsleven, provinciale en gemeentelijke politiek bij ons werk.

Lidorganisaties

Jaarlijks hebben we overleg met onze achterban. In 2024 is een start gemaakt met de ontwikkeling van een manier om de banden met de lidorganisaties op bestuursniveau aan te halen. In 2025 krijgt dit een vervolg.

Subsidieverstrekker

Gedeputeerde staten van Zeeland ontvangen jaarlijks een jaarplan, de begroting en de jaarrekening. Ook worden jaarlijks met de Provincie resultaatafspraken gemaakt. Plannen en afspraken bespreken we tijdens het bestuurlijk overleg met de verantwoordelijke gedeputeerde.

Met alle relevante gedeputeerden wordt periodiek gesproken. Subsidiegevers die projecten financieren, worden afhankelijk van afspraken en subsidievoorwaarden door middel van tussentijdse- en eindrapportages en financiële overzichten op de hoogte gehouden.

Terreinbeherende organisaties

ZMf vervult een coördinerende rol voor de samenwerkende natuur- en milieuorganisaties in de provincie Zeeland en ontvangt hiervoor van de terreinbeherende organisaties een jaarlijkse bijdrage. De coördinerende werkzaamheden van ZMf worden besproken op directieniveau en in bilateraal overleg met de afzonderlijke organisaties.

Klachtenprocedure

Klachten zijn belangrijke signalen voor ZMf. Personen die contact opnemen, zijn gemotiveerd om ons iets te laten weten en doen moeite door ons te schrijven of te bellen. ZMf kan door die informatiezaken verbeteren, inhoudelijke discussie aanscherpen of weten wat er binnen de organisatie eventueel is misgegaan.

ZMf gaat zorgvuldig om met de klachten en vragen die haar bereiken.

De klachtenprocedure is terug te vinden op de website van ZMf.

Milieubewust en duurzaam

Milieubewust en duurzaam denken en doen zit in ons DNA. ZMf werkt en correspondeert zoveel mogelijk digitaal en voert zelf uit wat zij verkondigt. Zo letten wij erop dat we zuinig omgaan met energie (licht uit, computers na werktijd uit e.d.) en zetten we de verwarming niet onnodig hoog. In het gebouw van de ZB, waarin ZMf gehuisvest is, zijn al veel besparingsmaatregelen genomen en zoeken we nog naar mogelijkheden om gezamenlijk nog meer te besparen. Op veel plaatsen zijn bewegingssensoren geplaatst zodat het licht niet onnodig blijft branden en wordt voor bepaalde delen van het gebouw gebruik gemaakt van koele buitenlucht in plaats van een luchtbehandeling. Natuurlijk printen we zo min mogelijk en proberen zoveel mogelijk digitaal te werken. Als we printen, is het dubbelzijdig en zwart-wit.

Al met al nemen we onze voorbeeldfunctie als maatschappelijke organisatie erg serieus. Dit implementeren we in onze eigen acties. Zo laten we altijd vegetarisch cateren bijvoorbeeld. Het kantoor van ZMf heeft energielabel A. We blijven ons verdiepen in o.a. de mogelijkheden om op het dak zonnepanelen te installeren. We zijn "in huis" bij de ZB en stimuleren ook hen tot duurzaam gedrag.

Waar mogelijk maken we zakelijke reizen met het openbaar vervoer, net als ons woon-werkverkeer.

Financiën

Balans per 31 december 2024

	31 december 2024		31 december 2023	
	€	€	€	€
ACTIVA				
Vaste activa				
Materiële vaste activa		13.013		16.071
Vlottende activa				
Vorderingen				
Handelsdebiteuren	147.035		81.761	
Overige vorderingen	36.333		67.529	
Overlopende activa	14.711		14.122	
		198.079		163.412
Liquide middelen		258.221		573.883
Totaal		<u>469.313</u>		<u>753.366</u>

	31 december 2024		31 december 2023	
	€	€	€	€
PASSIVA				
Reserves en fondsen				
Fondsen				
Reserves en fondsen		200.665		275.033
Voorzieningen		21.186		18.996
Kortlopende schulden				
Schulden aan leveranciers en handelskredieten	8.997		122.858	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	43.941		49.363	
Overige schulden	97.932		179.937	
Overlopende passiva	96.592		107.179	
		247.462		459.337
Totaal		<u>469.313</u>		<u>753.366</u>

De totale balans is afgenomen van € 753.366 naar € 472.463, dit kan voornamelijk worden toegeschreven aan de afname in liquide middelen, die zijn gedaald van €573.883 naar €258.221. In 2023 heeft de vereniging gelden vooruit ontvangen voor het uitvoeren van verschillende projecten. In 2024 zijn een groot deel van deze gelden besteed. Het eigen vermogen is in 2024 afgenomen van € 275.033 naar € 203.815. Deze daling is het gevolg van een besteding van € 32.118 uit de bestemmingsfondsen aan de doelstellingen. Daarnaast is het exploitatietekort van € 39.100 gedekt uit de continuïteitsreserve. De post crediteuren is fors afgenomen. Dit betreft een momentopname, veroorzaakt door de kosten die eind 2023 zijn gemaakt voor de inkoop van boompjes ten behoeve van de Plan Boom-uitdeelactie.

Balans en beleid t.a.v. reserves

De richtlijn Reserves Goede Doelen van Goede Doelen Nederland stelt dat de continuïteitsreserve niet meer mag bedragen dan anderhalf keer de kosten van de werkorganisaties. Deze kosten worden bepaald aan de hand van de Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties. Volgens de richtlijnen bedroeg de maximale continuïteitsreserve circa € 1.060.000. Hiermee voldoet de organisatie ruim aan deze richtlijn. ZMf streeft naar het aanhouden van een beperkt Eigen Vermogen. Positieve resultaten zullen normaal gesproken in het daaropvolgende jaar bestemd worden, zodat het Eigen Vermogen beperkt blijft tot een continuïteitsreserve. De continuïteitsreserve is bedoeld om risico's op korte termijn op te vangen.

De omvang van de gewenste continuïteitsreserve wordt bepaald aan de hand van een jaarlijks op te stellen meerjarenbegroting. In deze begroting wordt onderscheid gemaakt tussen langlopende en kortlopende projecten en samenwerkingen.

Uiteindelijk zijn er projecten die op den duur zullen gaan stoppen. Wanneer de organisatie er niet in slaagt om nieuwe projecten binnen te halen, kan er een exploitatietekort ontstaan. Dit tekort kan dan worden gedekt door de gevormde continuïteitsreserve. Een redelijk termijn voor het afdekken van een dergelijk risico is door het dagelijks bestuur vastgesteld op 3 jaar.

Uit de meerjarenbegroting blijkt door onduidelijkheden over nieuwe projecten op termijn een dalende continuïteitsreserve die nog voldoende lijkt voor de komende drie jaar.

De reservevorming in het eigen vermogen voldoet aan de VFI-richtlijn (brancheorganisatie Goede Doelen, namelijk: er wordt geen reserve gevormd, zonder dat deze bestemd is).

De liquiditeiten van de vereniging zijn ondergebracht op een spaarrekening, waar geen vermogensrisico's aan verbonden zijn.

Staat van baten en lasten over 2024

Het jaar 2024 wordt afgesloten met een negatief resultaat van € 74.368. Begroot was een resultaat van nihil. De belangrijkste afwijkingen worden hieronder toegelicht.

	Realisatie 2024 €	Begroting 2024 €	Realisatie 2023 €
BATEN			
Baten van particulieren	20.894	22.550	21.275
Baten van bedrijven	75.539	10.600	6.467
Baten van subsidies van overheden	516.147	519.116	463.081
Baten van verbonden organisaties zonder winststreven	209.500	206.600	288.470
Baten van andere organisaties zonder winststreven	197.956	185.140	184.844
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/ of diensten	-	89.344	22.535
Overige baten	-	-	-
Som van de baten	1.020.036	1.033.350	986.672

Baten

De totale baten bedragen in 2024 € 1.020.036, wat € 33.364 lager is dan in het voorgaande jaar.

Deze baten liggen in lijn met de begroting.

De grootste afwijking ten opzichte van vorig jaar betreft de hogere baten van bedrijven, met name door de ontvangen vergoeding van Delta voor de Plan Boom-uitdeelactie. Deze baten waren aanvankelijk opgenomen als nog te werven onder de categorie 'baten uit levering van producten en/of diensten'.

De baten van verbonden organisaties, de Landelijke Natuur en Milieufederatie, zijn met € 78.970 afgenomen. In 2023 voerde de vereniging twee grote projecten uit: de landelijke coördinatie van Nacht van de Nacht en Plan Boom. Deze projecten zijn in 2024 niet voortgezet door personele wisselingen.

	Realisatie 2024	Begroting 2024	Realisatie 2023
	€	€	€
LASTEN			
Directe projectkosten	153.622	95.000	160.793
Personeelskosten	743.620	773.900	706.424
Afschrijvingen	6.755	10.500	9.960
Huisvestingskosten	37.368	25.200	36.231
Kosten publiciteit	37.614	27.500	33.303
Kantoor en beheerkosten	26.489	30.250	26.188
Algemene kosten	88.936	71.000	84.895
Som van de lasten	1.094.404	1.033.350	1.057.794
 Resultaat	 -74.368	 -	 -71.122

Lasten

De totale lasten bedroegen in 2024 € 1.094.404. Dit is € 61.154 hoger dan begroot en € 36.710 meer dan in het voorgaande jaar.

De directe projectkosten zijn hoger uitgevallen dan begroot, met name door de extra inkoop van boompjes voor de Plan Boom uitdeelactie.

De personeelskosten zijn lager dan begroot als gevolg van een afname in FTE.

Ondanks de afname in FTE zijn de loonkosten gestegen ten opzichte van vorig jaar. Dit is het gevolg van CAO-verhogingen van 4% per 1 januari en nogmaals 4% per 1 juli 2024. Deze stijgingen waren wel opgenomen in de begroting, maar vielen per saldo lager uit door het vertrek van twee medewerkers.

De afwijking in de huisvestingskosten wordt verklaard door een niet-begrote huurkorting, die verantwoord is onder de baten.

De kosten voor publiciteit en algemene kosten zijn hoger uitgevallen vanwege investeringen in de meerjarenstrategie en de extra inzet op de communicatieafdeling. Deze uitgaven waren oorspronkelijk niet opgenomen in de begroting.

De overige kosten voor kantoor en beheer liggen grotendeels in lijn met zowel vorig jaar als de begroting. Voor een verdere uitsplitsing van de gerealiseerde kosten ten opzichte van de begroting verwijzen wij u graag naar de jaarrekening.

Uiteindelijk wordt het jaar afgesloten met een negatief resultaat van € 74.368 Dit geeft een enigszins vertekend beeld, aangezien er in 2022 een donatie is ontvangen van St. Buitencentrum F.C.J.Z. deze is in 2023 en 2024 besteed aan projectkosten en interne loonkosten. De onttrekking aan de continuïteitsreserve van € 42.250 geeft wat de vereniging betreft een realistischer beeld van het behaalde negatieve resultaat in 2024.

Norm kosten beheer en administratie

De norm voor beheer en administratie is voor ZMf vastgesteld op 40%. Dit percentage is vastgesteld aan de hand van de ervaringsgegevens van deze kosten uit het verleden. De kosten voor beheer en administratie betreffen de medewerkers die indirecte activiteiten verrichten, zoals bestuur, secretariaat en administratie. Ook de indirecte uren van medewerkers die voor projecten werken, worden hieronder gerekend. Daarnaast worden de overheadkosten meegerekend, zoals de huisvestingslasten en de algemene lasten. In 2024 wordt met 47,3% (zie jaarrekening) de norm niet gehaald.

ZMf heeft voor het komende jaar het tijdschrijfsysteem opnieuw ingericht en aanvullende afspraken gemaakt met de medewerkers. Doel hiervan is de norm voor beheer en administratie naar beneden bij te stellen door alle medewerkers meer directe uren te laten maken op projecten.

Beleggingsbeleid

ZMf belegt haar middelen niet.

Toekomstparagraaf

Het Tijdloos Kompas is het fundament van ons werk, daarop volgt onze meerjarenstrategie. Eind 2023 is de ontwikkeling van een nieuwe meerjarenstrategie in gang gezet. We zijn daarmee ruim op tijd gestart, de huidige meerjarenstrategie loopt t/m 2025. Hier richten wij ons op specifieke unique sellingpoints van de ZMf, meer aandacht voor externe communicatie, we richten ons meer op campagnestrategieën en we houden rekening met het veranderend politiek landschap.

Onze werkzaamheden richten zich voornamelijk op toetsing ruimtelijke plannen, het aanjagen van de uitvoering van de actiepunten evaluatie Kustvisie, klimaatadaptatie en klimaatmitigatie, circulaire economie, natuur inclusieve landbouw, energietransitie en transitie binnen de industrie. Daarnaast merken we dat het gebrek aan ruimte steeds belangrijker wordt. De ruimtelijke puzzel is gigantisch. En het "gevecht" om de ruimte zal onze aandacht hebben. Wij zijn ten slotte de stem van de toekomst.

Over een paar jaar is ZMf nog meer dan nu, een zeer gewaardeerde maatschappelijke partner. ZMf zet zich nog effectiever in voor natuur en klimaat in Zeeland. Wij zijn een krachtige en zichtbare organisatie waarvan het merendeel van Zeeland weet wat we doen. Wij gaan staan voor klimaatrechtvaardigheid, de natuur en geven stem aan niet menselijke entiteiten. Dit alles vanuit een verbindende en betrouwbare houding richting onze omgeving.

We investeren blijvend in diversiteit aan doelgroepen en achterban. Jongeren blijven een vast onderdeel van onze organisatiestructuur, in de vorm van de Raad van Inspiratie. Daarnaast bouwen we aan een jongerennetwerk, op basis van het project Challenge 2050, waarbij een groep Zeeuwse jongeren de kans heeft gekregen om een visie op de Zeeuwse toekomst vorm te geven. We spreken meer mensen aan dan de vanzelfsprekende doelgroep. De achterban stimuleert ons en blijft vertrouwen in ons hebben. Wij worden gewaardeerd om ons kritisch geluid, maar ook om onze verbindingskracht en onze meedenkende kwaliteiten. En we worden nu ook meer en meer gewaardeerd en gesteund door jongeren, bewuste dertigers en veertigers. Mensen die niet perse een vereniging zoeken, maar die wel aansluiting zoeken bij gelijkgestemde organisaties. Wij waarderen hun inbreng bijzonder. Zij vinden ons. En we versterken elkaar. Door middel van publieksacties, klimaatmarsen, jongeren debatten, verkiezingsdebatten en inspiratiesessies. Ook zijn we relevant voor andere marktpartijen. We gaan meer duurzaam ondernemen. Nog steeds niet om winst te maken, om aan de maatschappij te laten zien dat we relevant werk doen. We werken hard mee aan de circulaire economie bijvoorbeeld. Hierin is een economische factor, naast de ecologische en sociale ook heel vanzelfsprekend.

Recente ontwikkelingen:

ZMf ervaart stijgende loonkosten als gevolg van de CAO-verhogingen van de lonen. Ook is de algemene tendens dat leveranciers hun prijzen verhogen terwijl de indexatie van de subsidies als de Integrale Kosten Subsidie (IKS) achter blijft. ZMf vraagt hiervoor aandacht bij Provincie Zeeland. Het veranderend politiek landschap is een zorg. Hiervoor investeren wij extra tijd en aandacht en energie aan de onderlinge verstandhoudingen in de regio.

Begroting 2025 - 2029

	2025	2026	2027	2028	2029
	€	€	€	€	€
BATEN					
Baten van particulieren en bedrijven	39.900	47.500	62.200	62.800	63.500
Baten van subsidies van overheden	567.500	525.550	483.870	495.217	506.847
Gelden Nationale Postcode Loterij	118.000	118.000	118.000	118.000	118.000
Baten van de landelijke NMF	52.500	50.000	50.000	50.000	50.000
Baten van overige organisaties zonder winststreven	116.500	122.263	131.094	133.996	136.971
Baten als tegenprestatie voor de levering van diensten & overige baten	210.600	237.220	261.845	274.038	294.773
Totaal	1.105.000	1.100.532	1.107.009	1.134.052	1.170.092
LASTEN					
Directe projectkosten	146.000	128.000	111.250	114.500	117.750
Personeelskosten	763.200	801.360	821.394	841.929	871.396
Afschrijvingen	11.500	11.500	11.500	11.500	11.500
Huisvestingskosten	26.000	26.520	27.050	27.591	28.143
Kosten publiciteit / Wantij	55.700	28.500	29.070	29.651	30.244
Kantoorkosten	32.500	33.150	33.813	34.489	35.179
Algemene kosten	70.100	71.502	72.932	74.391	75.878
Totaal	1.105.000	1.100.532	1.107.009	1.134.052	1.170.092
Resultaat	-	-	-	-	-

Bestuur

Bestuursleden

Op 31 december 2024 bestond het Algemeen Bestuur van ZMf uit de volgende personen:

Willem den Ouden (voorzitter): in het bestuur vanaf oktober 2024

- Algemeen directeur Delta Platform
- Managing Director Centre of Expertise Water & Energy
- Bestuurslid NL 2120
- Bestuurslid FoodDelta Zeeland
- Lid Programmacommissie Delta Technology
- Bestuursvoorzitter Pro Actief Goirle
- Lid Wetenschappelijke Raad Zeeland

Winnie Versol (secretaris): in het bestuur vanaf juni 2022, secretaris vanaf juni 2023

- Projectleider duurzaamheid/energietransitie bij de Gemeente Middelburg

Gilles Devriendt (penningmeester): in het bestuur vanaf juni 2022

- Docent Bedrijfskunde bij HZ University of Applied Sciences

Gerrit Rentier: in het bestuur vanaf november 2018

- Research coordinator en senior researcher voor het lectoraat Delta Power bij HZ University of Applied Sciences

Theo Prins: in het bestuur vanaf juni 2021

- Gepensioneerd Marien ecooloog
- Secretaris bestuur GroenLinks – afdeling Walcheren

Thomas Collette: in het bestuur vanaf juni 2022

- Zelfstandig adviseur
- Lid bestuur Stichting Landschapsbeheer Zeeland
- Lid bestuur Zeeuws Klimaatfonds
- Secretaris Sectie Duurzame Technologie Kivi

Leo Adriaanse: in het bestuur vanaf juni 2023

- Adviseur bij de Kenniscommunity Oosterschelde
- Lid Kenniscommunity Zandsuppleties voor Natuur
- Lid Wijkteam Griffioen Middelburg
- Lid Klankbordgroep Participatie AZC Cleene Hooge gemeente Middelburg
- Incidenteel gastcolleges waterbeheer bij Universiteit van Antwerpen, IHE Delft, UAS HZ.
- Adviseur Rijkswaterstaat via de Vereniging Oud-Medewerkers Rijkswaterstaat

Mariët Overdiep: in het bestuur vanaf juni 2023

- Redacteur/verslaggever Omroep West
- Eigenaar Coaching bij de Zee: coaching en begeleiding
- Redactie Katse Babbels

Marjolijn Antheunis: in het bestuur vanaf oktober 2024

- Decaan Tilburg School of Humanities and Digital Sciences (TSHD), Tilburg University
- Hoogleraar Communicatie en Technologie Tilburg University, Departement Communicatie en Cognitie
- Lid stuurgroep Use (y)our talents! Tilburg University
- Lid Commissie Wetenschappelijke Integriteit Tilburg University
- Lid stuurgroep Jheronimus Academy of Data Science Den Bosch

In 2024 is het Algemeen Bestuur versterkt met twee nieuwe leden. In oktober 2024 is bestuurslid Julia Bouwman afgetreden.

Bezoldigings- en vergoedingenbeleid bestuursleden en directeur

Conform de statuten van ZMf ontvangen leden van het bestuur als zodanig geen bezoldiging, middellijk of onmiddellijk. Een redelijke vergoeding voor de door hen ten behoeve van de vereniging gemaakte kosten wordt niet als bezoldiging aangemerkt. Deze vergoedingen zijn in de jaarrekening zichtbaar gemaakt en toegelicht.

ZMf leeft de Regeling Beloning directeuren Goede Doelen na. Conform deze regeling is de Basis Score voor Directeurenfuncties (BSD-score) van de directeur van ZMf 375. De essentie van de beloningsregeling is dat de grondslag voor de beloning van de directeur altijd is gebaseerd op een objectieve systematiek van functiewaardering en dat de beloning gematigd is ten opzichte van vergelijkbare functies. Een variabele beloning past niet in deze systematiek.

De directeur van ZMf ontvangt salaris conform de CAO Sociaal Werk. In het financiële jaarverslag, op te vragen bij het secretariaat van ZMf, is meer informatie te vinden over de bezoldiging van de directie.

De bezoldiging van de directeur bedroeg in 2024 123.110 euro en is daarmee lager dan het maximum zoals vastgesteld op basis van de BSD-score en lager dan het maximum van de beloningsregeling.

Overzicht nevenfuncties directeur

- Voorzitter Poppodium 't Beest
- Lid Dagelijks Bestuur Nationaal Park Oosterschelde
- Lid Maatschappelijke Adviesraad VNCI (Vereniging Nederlandse Chemische Industrie)
- Lid Stuurgroep Just Transition Fonds
- Comité van Toezicht Interreg
- Lid van de Begeleidingscommissie Advies Besluitvormingsproces Toekomst Radioactief Afval van het Rathenau Instituut.

Bureau en medewerkers

Bureau

Het bureau is gevestigd in het gebouw van ZB | Bibliotheek van Zeeland, Kousteensedijk 7 te Middelburg. Telefoonnummer 0118 654180.

E-mail: info@zmf.nl, website: www.zmf.nl

Medewerkers per 31 december 2024

Ira von Harras	Directeur	ivharras@zmf.nl
Denise de Leeuw	Adjunct-directeur/Programmamanager	ddleeuw@zmf.nl
Eric Mahieu	Programmamanager	emahieu@zmf.nl
Gabi Sinke	Communicatiecoördinator	gsinke@zmf.nl
Melissa Ernst	Projectleider	mernst@zmf.nl
Fateme Hashemi	Administratief/secretarieel medewerker	fhashemi@zmf.nl
Elles van der Klooster	Directiesecretaresse	evdklooster@zmf.nl
Peter de Kraker	Projectmedewerker	pdekraker@zmf.nl
Bibian Scheepstra	Projectleider	bscheepstra@zmf.nl
Erwin Vogel	Junior projectleider	evogel@zmf.nl

Vrijwilligersbeleid

ZMf werkt met een professioneel bureau en met deskundige medewerkers. We betrekken bevlogen vrijwilligers bij het professionele werk. Dat gebeurt door specifieke deskundigheid van vrijwilligers in te zetten bij projecten of voor vergunningen en bedrijfsprocessen, door een team van vrijwilligers in te zetten voor de realisatie van ons blad Wantij en door een groep vrijwilligers te betrekken bij planologische onderwerpen, energie- en bedrijvendossiers. Daarnaast werkt ZMf met de Raad van Inspiratie een groep jongeren die ZMf adviseert.

Vertrouwenspersoon

Met ingang van juli 2023 wordt gewerkt met externe vertrouwenspersoon Elma Sandee via de Merlijngroep.

Eén van de taken van de vertrouwenspersoon is de eerste opvang, ondersteuning, begeleiding en nazorg van medewerkers, die te maken hebben met ongewenste omgangsvormen of met integriteitsschendingen. Daarnaast is de vertrouwenspersoon betrokken bij het geven van voorlichting aan medewerkers en leidinggevenden en kunnen zij gevraagd en ongevraagd advies geven aan het management als het gaat om het creëren van een veilige werkomgeving. In dit jaarverslag wordt een overzicht gegeven van de meldingen bij de externe vertrouwenspersoon in 2024.

Algemene trends

Een (sociaal) veilige omgeving is belangrijk, waardoor het geaccepteerd wordt dat je mag aangeven wat je niet prettig vindt. Het gaat niet altijd om bewust pest-, intimidatie- of seksueel overschrijdend gedrag. Het gaat om de ervaring van de betrokken medewerker. Wat voor de één normaal gedrag is, is voor de ander ongewenst. Het effect is in ieder geval geweest dat er een forse toename is van het aantal meldingen inzake ongewenst gedrag.

Meldingen ZMf

Er is in 2024 één melding geweest.

Bij vragen over dit jaarverslag of over ongewenst gedrag op de werkvloer kun je terecht bij Elma Sandee (info@hetmediationkantoor.com).

Jaarrekening 2024

Balans per 31 december 2024

		31 december 2024		31 december 2023	
		€	€	€	€
ACTIVA					
Vaste activa					
Materiële vaste activa	(1)		13.013		16.071
Vlottende activa					
Vorderingen					
	(2)				
Handelsdebiteuren		147.035		81.761	
Overige vorderingen		36.333		67.529	
Overlopende activa		14.711		14.122	
			198.079		163.412
Liquide middelen	(3)		258.221		573.883
Totaal			<u>469.313</u>		<u>753.366</u>

		31 december 2024		31 december 2023	
		€	€	€	€
PASSIVA					
Reserves en fondsen					
Fondsen					
	(4)				
Reserves en fondsen			200.665		275.033
Voorzieningen	(5)		21.186		18.996
Kortlopende schulden					
	(6)				
Schulden aan leveranciers en handelskredieten		8.997		122.858	
Belastingen en premies sociale verzekeringen		43.941		49.363	
Overige schulden		97.932		179.937	
Overlopende passiva		96.592		107.179	
			247.462		459.337
Totaal			<u>469.313</u>		<u>753.366</u>

Staat van baten en lasten over 2024

	Realisatie 2024 €	Begroting 2024 €	Realisatie 2023 €
BATEN (8-14)			
Baten van particulieren	20.894	22.550	21.275
Baten van bedrijven	75.539	10.600	6.467
Baten van subsidies van overheden	516.147	519.116	463.081
Baten van verbonden organisaties zonder winststreven	209.500	206.600	288.470
van andere organisaties zonder winststreven	197.956	185.140	184.844
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	-	89.344	22.535
Overige baten	-	-	-
Som van de baten	1.020.036	1.033.350	986.672
LASTEN (15-21)			
Besteed aan doelstellingen			
Transities via milieu & economie			
Uitvoeringskosten projecten	555.410	413.340	428.728
Transities via natuur & economie			
Uitvoeringskosten projecten	538.994	620.010	629.066
Besteed aan doelstellingen	1.094.404	1.033.350	1.057.794
Kosten beheer en administratie*	-	-	-
Wervingskosten	-	-	-
Totaal besteed aan de doelstellingen	1.094.404	1.033.350	1.057.794
Saldo van baten en lasten			
Overschot (+) / tekort (-)	-74.368	-	-71.122
Resultaatbestemming			
- toevoeging/onttrekking bestemmingsfonds Challenge 2050	-18.802	-	-94.637
- toevoeging/onttrekking bestemmingsfonds Conflict Transformation	-	-	-10.000
- toevoeging/onttrekking bestemmingsfonds Egalisatiereserve	-13.316	-	13.316
- toevoeging/onttrekking continuïteitsreserve	-42.250	-	20.199
	-74.368	-	-71.122

*) De provinciale milieufederaties hanteren voor het inzichtelijk maken van de kosten een uniforme systematiek die gebaseerd is op de aanbeveling Toepassing van Richtlijn 650 voor Kosten Beheer en Administratie van de Vereniging Fondsenwervende Instellingen (VFI). De kosten voor beheer en administratie worden inzichtelijk gemaakt in de bijlage Toelichting Lastenverdeling, maar worden in de staat van baten en lasten volledig toegerekend aan de doelstellingen.

Lastenverdeling per doelstelling

	Fondsen werving	Milieu & Economie	Natuur & Economie	Beheer en administratie	Totaal 2024	Begroot 2024	Totaal 2023
Personeelskosten	0	200.037	194.125	349.458	743.620	773.900	706.424
Afschrijvingen	0	0	0	6.755	6.755	10.500	9.960
Huisvestingskosten	0	10.052	9.755	17.561	37.368	25.200	36.231
Kosten publiciteit	0	10.118	9.819	17.676	37.614	27.500	33.303
Kantoorkosten	0	7.126	6.915	12.448	26.489	30.250	26.188
Algemene kosten	0	23.924	23.217	41.795	88.936	71.000	84.792
Directe materiaalkosten	0	41.325	40.104	72.193	153.622	95.000	160.793
Subtotaal	0	292.582	283.935	517.887	1.094.404	1.033.350	1.057.691
Verdeling beheer en administratie	0	262.828	255.059	-517.887			0
Totaal kosten 2024	0	555.410	538.994	0	1.094.404	1.033.350	1.057.691
%-kosten toerekening 2024	0,0%	50,8%	49,2%				
Totaal uitvoeringskosten 2023	0	428.365	629.326				1.057.691
%-kosten toerekening 2023	0,0%	40,5%	59,5%				
direct productieve uren 2024							
fondsenwerving	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
beheer en administratie	0,0	0,0	0,0	5.859,3	5.859,3		
projecten (incl. (niet declarabele acquisitie-uren)	0,0	3.354,0	3.254,9	0,0	6.608,9		
beleidsbeïnvloeding	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
	0,0	3.354,0	3.254,9	5.859,3	12.468,2		
direct productieve uren 2023							
fondsenwerving	0,0	0,0	0,0	0,0			0,0
beheer en administratie	0,0	0,0	0,0	5.853,5			5.853,5
projecten (incl. (niet declarabele acquisitie-uren)	0,0	2.700,7	3.962,7	0,0			6.663,4
beleidsbeïnvloeding	0,0	0,0	0,0	0,0			0,0
	0,0	2.700,7	3.962,7	5.853,5			12.516,8

Kostenberekening

De kosten worden aan de doelstellingen toegerekend op basis van de urenregistratie.

Kengetallen

- 1 % Kosten uit eigen fondsenwerving ten opzichte van baten uit eigen fondsenwerving bedraagt 0,0% (2023: 0,0%) De CBF-richtlijnen geven een norm aan van maximaal 25%.
- 2 % Besteed aan doelstellingen ten opzicht van totale lasten (voor verdeling Beheer & Administratie) bedraagt 52,7% (2023: 52,7%). De interne norm die hiervoor is vastgesteld bedraagt 60%.
- 3 % Kosten Beheer en Administratie (voor verdeling) ten opzichte van de totale kosten bedraagt 47,3% (2023: 47,3%). De interne norm die hiervoor is vastgesteld bedraagt 40%.

Kasstroomoverzicht over 2024

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

	2024	
	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Bedrijfsresultaat		-75.355
Aanpassing voor:		
Afschrijvingen	6.755	
Mutatie voorzieningen	2.190	
		8.945
		-66.410
Aanpassing voor:		
Veranderingen in het werkkapitaal:		
Mutatie vorderingen	-34.667	
Mutatie crediteuren	-113.861	
Mutatie vorderingen	-5.422	
Mutatie van kortlopende schulden	-82.005	
Mutatie overlopende passiva	-10.587	
		-246.542
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		-312.952
Rentebaten	987	
Kasstroom uit operationele activiteiten		-311.965
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings in materiële vaste activa	-3.697	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		-
Mutatie geldmiddelen		-315.662

Grondslagen voor financiële verslaggeving

Algemene grondslagen

De jaarrekening is opgesteld volgens de bepalingen van RJ 650 'Fondsenwervende instellingen'. De grondslagen zijn ten opzichte van vorig jaar niet gewijzigd.

Algemene grondslagen voor waardering activa en passiva

De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten, tenzij anders vermeld.

Algemene grondslagen bepaling resultaat

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele restwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming.

Vorderingen

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de vereniging. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Grondslagen voor waardering passiva

Eigen vermogen

De continuïteitsreserve dient als buffer om de continuïteit te waarborgen in het geval dat ZMf zich geconfronteerd weet met een onvoorziene terugval van inkomsten of stijging van uitgaven.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal de nominale waarde.

Grondslagen voor baten en lasten

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en verrichte diensten enerzijds, en anderzijds de lasten en andere lasten van het jaar, gewaardeerd tegen historische kostprijzen.

Projectsubsidies

Projectsubsidies worden ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in het jaar ten laste waarvan de gesubsidieerde uitgaven komen.

Lasten algemeen

De personeelskosten en andere kosten worden toegerekend aan de bestedingen in het kader van de doelstelling, de kosten van werving van baten aan de beheerkosten.

Bestedingen doelstellingen

De bestedingen in het kader van de doelstellingen worden verantwoord in het jaar dat zij zijn toegezegd of, voor zover dit niet bij toezegging het geval is, in het jaar dat de omvang van de verplichting betrouwbaar kan worden vastgesteld. Voorwaardelijke verplichtingen worden verantwoord in het jaar waarin vast komt te staan dat aan de voorwaarden zal worden voldaan.

Personeelskosten

ZMf heeft voor haar medewerkers een toegezegd pensioenregeling. Hiervoor in aanmerkingen komende medewerkers hebben op de pensioengerechtigde leeftijd recht op een pensioen dat is gebaseerd op het gemiddeld verdiende loon berekend over de jaren dat de werknemer pensioen heeft opgebouwd bij pensioenverzekeraar AEGON levensverzekering N.V.

De verplichtingen, welke voortvloeien uit deze rechten van haar personeel, zijn ondergebracht bij AEGON levensverzekering N.V. ZMf betaalt hiervoor premies, waarvan de helft door de werkgever betaald worden en de helft door de werknemers.

ZMf heeft geen verplichtingen tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij de pensioenverzekeraar, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. ZMf heeft daarom alleen de verschuldigde premie tot en met het einde van het boekjaar in de jaarrekening verantwoord.

Afschrijvingen

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van gereedheid voor ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief.

Grondslagen voor kasstroomoverzicht

Algemene grondslagen voor het opstellen van het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode. Kasstromen in buitenlandse valuta zijn herleid naar euro's met gebruikmaking van de gewogen gemiddelde omrekeningskoersen voor de betreffende periodes.

Toelichting op de balans per 31 december 2024

Inventaris (1)

ACTIVA

VASTE ACTIVA

	31-12-2024	31-12-2023
	€	€
1. Materiële vaste activa		
Andere vaste bedrijfsmiddelen	13.013	16.071

	Inventaris
	€
Stand per 1 januari	
Aanschaffingswaarde	52.984
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-36.913
	16.071
Mutaties	
Investeringsen	3.697
Afschrijvingen	-6.755
	-3.058
Stand per 31 december	
Aanschaffingswaarde	56.681
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-43.668
	13.013

Afschrijvingspercentages

	%
Inventaris	20
De afschrijvingen van de materiële vaste activa zijn onder de post 'Afschrijvingen materiële vaste activa' in de winst-en-verliesrekening verantwoord.	

Vorderingen (2)

	31-12-2024	31-12-2023
Handelsdebiteuren	€	€
Debiteuren	147.035	81.761
Overige vorderingen		
Nog te ontvangen projectbijdrage NMF	29.728	51.161
Nog te ontvangen overige projectbijdrage	10.140	19.755
Voorziening oninbare vorderingen	-3.535	-3.387
	36.333	67.529
Overlopende activa		
Vooruitbetaalde bedragen	14.711	13.922
Nog te ontvangen bedragen	-	200
	14.711	14.122

Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Liquide middelen (3)

ASN Bank nr. NL43 ASNB 0845 3622 75	161.662	260.086
Triodos Bank nr. NL91 TRIO 0391 0627 27	96.558	313.790
Kas	1	7
	258.221	573.883

Eigen vermogen (4)

	31-12-2024	31-12-2023
	€	€
Reserves en fondsen		
Continuïteitsreserve	189.104	231.354
Bestemmingsfonds St. Education Permanente Zeeland	11.561	30.363
Bestemmingsfonds Egalisatiereserve	-	13.316
Totaal	200.665	275.033

Reserves en fondsen - Continuïteitsreserve

	2024	2023
	€	€
Stand 1 januari	231.354	211.157
	231.354	211.157
Resultaatbestemming boekjaar	-42.250	20.197
Stand 31 december	189.104	231.354

ZMf streeft naar het aanhouden van een zo beperkt mogelijk reserve, gewenst is de continuïteitsreserve niet hoger te laten uitkomen dan 250.000 euro. Daarnaast heeft ZMf op basis van risicomanagement zich ook tot doel gesteld om een wenselijke minimale continuïteitsreserve te hanteren. De omvang van de minimale reserve wordt bepaald naar aanleiding van een jaarlijks op te stellen meerjarenbegroting. Uitgangspunt is dat eventuele exploitatietekorten in de komende 3 jaren kunnen worden gedekt.

Reserves en fondsen - Bestemmingsfonds St. Education Permanente Zeeland

	2024	2023
	€	€
Stand 1 januari	30.363	125.000
Besteed aan de doelstellingen	-18.802	-94.637
Stand 31 december	-18.802	30.363

In 2022 heeft de vereniging een donatie ontvangen van € 125.000 van Stichting Buitencentrum F.C.J.Z.. Het geschonken bedrag wordt besteed aan 'Challenge 2050', een project dat jongeren wilt aanzetten tot initiatieven die bijdragen aan een vitaal en duurzaam Zeeland. Derhalve zijn deze bedragen door het bestuur aangemerkt als bestemmingsfonds.

Reserves en fondsen - Bestemmingsfonds Egalisatiereserve

	2024	2023
	€	€
Stand 1 januari	13.316	-
Resultaatbestemming boekjaar	-13.316	13.316
Stand 31 december	-	13.316

Volgens het Algemeen subsidiebesluit Zeeland 2023, (§ 2.5 Egalisatiereserve, artikel 2.5.1.) is het toegestaan om het saldo tussen de vastgestelde provinciale subsidie en de daadwerkelijke kosten van gesubsidieerde activiteiten toe te voegen aan de reserves. De totale omvang van de egalisatiereserve mag nooit meer dan 10% van de laatst verstrekte subsidie bedragen. In 2024 heeft het bestuur besloten € 13.316 te onttrekken aan deze reserve.

Voorzieningen (5)

	31-12-2024	31-12-2023
	€	€
Overige voorzieningen		
Stand 1 januari	18.996	19.288
Toename van voorziening	8.666	8.750
Vrijval van voorziening	-6.476	-9.042
Stand 31 december	<u>18.996</u>	<u>18.996</u>

Per 1 juli 2015 bouwt iedere medewerker volgens de CAO Sociaal Werk een loopbaanbudget op van 1,5% over het brutosalaris vermeerderd met vakantietoeslag en de eindejaarsuitkering. Dit bedrag moet betrokkene binnen 60 maanden besteden voor het bevorderen van zijn/ haar duurzame inzetbaarheid. Het totaal opgebouwde budget tot en met december alsmede de onttrekking hiervan zijn verantwoord onder de post 'Overige voorzieningen'.

Kortlopende schulden (6)

	31-12-2024	31-12-2023
	€	€
Schulden aan leveranciers en handelskredieten		
Crediteuren	8.997	122.858
Belastingen en premies sociale verzekeringen		
Omzetbelasting	21.822	12.222
Loonheffing	22.119	37.141
	43.941	49.363
Nog te besteden projectgelden		
Nog te besteden projectgelden	97.932	179.937
Overlopende passiva		
Vakantiegeld	23.988	21.653
Vakantiedagen	36.063	38.611
Nettoloon	-	279
Nog te betalen projectkosten	14.104	25.107
Nog te betalen overige kosten	22.437	21.514
Vooruit ontvangen bedragen	-	15
	96.592	107.179

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Betaling ter verkrijging van (gebruiks)rechten

Huurverplichting

Door de vereniging is een meerjarige financiële verplichting aangegaan ter zake van huur van de bedrijfsruimte.

De huur bedroeg in 2024 € 24.689. De huurverplichting loopt tot en met 31 december 2031. De huur wordt in 10 jaarlijkse stappen met € 649 verhoogd.

Met de verhuurder is tevens overeengekomen dat de vereniging een lager huurtarief betaalt dan gebruikelijk is, dit verschil zal jaarlijks worden omgezet in een gift.

De verplichting voor het komende jaar bedraagt € 25.299

De verplichting voor jaar 2 5 bedraagt € 128.761

De resterende verplichting na 5 jaar bedraagt € 105.102

Bovenstaande bedragen zijn exclusief de jaarlijkse indexering.

Toelichting op de staat van baten en lasten

	Saldo 2024	Budget 2024	Saldo 2023
8. Baten van particulieren	€	€	€
Contributies leden	20.804	22.050	19.154
Donaties en giften	90	500	2.121
	<u>20.894</u>	<u>22.550</u>	<u>21.275</u>
9. Baten van bedrijven			
Contributies lidorganisaties	1.871	2.100	1.765
Zeeuwse Zichtlijnen	3.498	3.500	4.702
Plan Boom uitdeelactie	70.170	5.000	-
	<u>75.539</u>	<u>10.600</u>	<u>6.467</u>
10. Baten van loterijorganisaties			
Nationale Postcode loterij	118.000	118.000	118.000
11. Baten van subsidies van overheden			
IKS Provincie Zeeland	402.216	402.216	381.610
Energieservicepunt Zeeland	30.000	30.000	30.000
Zeeuwse Zichtlijnen	2.133	2.200	2.867
Offshore for Sure	24.733	30.000	3.610
Klimaatadaptatie Zeeland	47.310	10.450	14.736
Strokenteelt - Gewasdiversificatie	9.755	8.250	12.092
Energieservicepunt Maatschappelijke Organisaties	-	36.000	12.666
Vouchers Biodiversiteit	-	-	5.500
	<u>516.147</u>	<u>519.116</u>	<u>463.081</u>
12. Baten van verbonden organisaties zonder winststreven			
Natuur- en milieufederaties	91.500	88.600	170.470
13. Baten van overige organisaties zonder winststreven			
Coalitie Delta Natuurlijk	60.135	58.590	55.794
Analyse Ruimtelijke Plannen	50.446	43.050	40.989
Stichting ZB Bibliotheek van Zeeland	12.679	-	12.188
Plan Boom uitdeelactie	56.750	50.000	54.672
Zeeuwse Zichtlijnen	5.546	5.500	16.201
Grenspark Groot Saeftinghe	10.537	18.000	-
Landschapselementen in Zeeland	1.863	-	-
Overige	-	10.000	5.000
	<u>197.956</u>	<u>185.140</u>	<u>184.844</u>
14. Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten			
Conflict Transformation	-	8.000	8.652
Coördinatie Meeuwenvisie	-	-	7.133
Overige	-	81.344	6.750
	<u>-</u>	<u>89.344</u>	<u>22.535</u>

Besteed aan de doelstellingen

15. Doelstellingen

	Saldo 2024	Budget 2024	Saldo 2023
	€	€	€
Besteed aan de doelstellingen	153.622	95.000	160.793

De provinciale subsidie is tot en met 2023 goedgekeurd en vastgesteld.

16. Personeelskosten

Lonen en salarissen	525.860	542.600	498.124
Sociale lasten	86.254	86.800	80.478
Pensioenlasten	63.679	57.500	55.148
Overige personeelskosten	67.827	87.000	72.674
	743.620	773.900	706.424

Lonen en salarissen

Brutolonen	493.232	506.700	459.547
Mutatie vakantiedagenverplichting	-2.548	-	4.602
Mutatie vakantiegeldverplichting	35.956	35.900	33.975
Ontvangen subsidies	-780	-	-
	525.860	542.600	498.124

Sociale lasten

Sociale lasten	86.254	86.800	80.478

Pensioenlasten

Pensioenlasten	63.679	57.500	55.148

Overige personeelskosten

Reis- en verblijfkosten	12.523	12.000	14.654
Scholingskosten	7.987	25.000	11.863
Uitkering ziekengeld	-71	-	-79
Ziekengeldverzekering	43.334	44.000	41.298
Arbo-diensten en personeelsadvies	2.670	5.000	3.423
Overige personeelskosten	1.384	1.000	1.515
	67.827	87.000	72.674

Toelichting bezoldiging directie

Naam	I.P.J. von Harras
Functie	Directeur

Dienstverband

Aard (looptijd)	onbepaald
uren	36
parttime percentage	100
periode	1/1-31/12

Bezoldiging (EUR)

Jaarinkomen	
bruto loon/salaris	91.234
vakantiegeld	7.103
vaste eindejaarsuitkering	7.959
*jubileumuitkering/uitbetaling	
niet opgenomen vakantiedagen	
Totaal	106.296
Belaste vergoedingen/bijtellingsen	-
Pensioenlasten (wg deel)	16.815
Pensioencompensatie	-
Overige beloningen op termijn	-
Uitkeringen beëindiging dienstverband	-
Totaal bezoldiging 2024	123.110
Totaal bezoldiging 2023	110.924

Het jaarinkomen van de individuele directieleden (in loondienst) blijft binnen het maximum van € 129.292 volgens de Regeling beloning directeuren van goededoelenorganisaties.

Ook het jaarinkomen, de belaste vergoedingen/bijtellingsen, de pensioenlasten en de overige beloningen op termijn samen, blijven binnen het in de regeling opgenomen maximum van €129.292 per jaar.

Voor een toelichting op het beleid en de uitgangspunten voor de directiebezoldiging verwijzen we naar het bestuursverslag.

Afschrijvingen

Afschrijvingen materiële vaste activa

Inventaris	6.755	10.500	9.960
	6.755	10.500	9.960

Kosten voor kantoor en beheer

17. Huisvestingskosten

	Saldo 2024	Budget 2024	Saldo 2023
	€	€	€
Huur onroerende zaak	37.368	25.200	36.231

18. Kosten publiciteit / Wantij

Druk/fotokosten Wantij	12.705	17.500	20.625
Communicatiekosten	7.202	10.000	12.678
Inzet externe adviseur	17.707	-	-
	37.614	27.500	33.303

19. Kantoorkosten

Kantoorbenodigheden	476	2.500	1.866
Computerkosten	10.430	11.000	7.967
Telefoon	4.535	3.750	3.392
Porti	2.509	2.000	1.771
Contributies en abonnementen	5.269	7.500	8.007
Kopieerkosten	722	1.000	811
Kosten CBF-keurmerk	2.548	2.500	2.374
	26.489	30.250	26.188

20. Algemene kosten

Kosten bestuur en ALV	3.030	4.000	4.823
Accountantskosten	17.500	20.000	24.388
(salaris) administratie	27.528	23.000	30.611
Advieskosten	27.291	13.000	13.140
Juridische kosten	123	4.000	-
Representatiekosten	2.437	2.500	2.618
Verzekeringen	2.427	2.000	1.870
Afschrijving oninbare vorderingen	9.060	-	3.387
Overige algemene kosten	527	2.000	4.161
	89.923	70.500	84.998

Financiële baten en lasten

21. Rentebaten en soortgelijke opbrengsten

Rente spaarrekening	1.741	-	521

22. Rentelasten en soortgelijke kosten

Rente bank	-754	-500	-418

Werknemers

Het gemiddelde aantal werknemers gedurende het boekjaar bij Vereniging Zeeuwse Milieufederatie bedroeg:

	2024	2023
	fte	fte
Werkzaam binnen Nederland	7,5	9,3

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Vereniging Zeeuwse Milieufederatie

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2024

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2024 van Vereniging Zeeuwse Milieufederatie te Middelburg gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Vereniging Zeeuwse Milieufederatie op 31 december 2024 en van het resultaat over 2024 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende instellingen.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2024;
2. de winst- en verliesrekening over 2024; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Vereniging Zeeuwse Milieufederatie zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder:

- Verslag van activiteiten
- Meerjarenstrategie
- Het Tijdloos Kompas van ZMF
- Thema's Duurzaamheid, Deltawateren, Groene ruimte, Algemene prestatie afspraken
- Bestuursverslag

in overeenstemming met RJ650.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende instellingen.

In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vereniging te liquideren of de organisatieactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse

controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen

Middelburg, 27 juni 2025

Ondertekend door:

EF030E1837B5416...

D. Janse AA
Partner Accountants

Tot slot

Meer impact dankzij de Postcode Loterij

Foto: blije gezichten bij de bekendmaking dat de Postcode Loterij onze meerjarige bijdrage heeft verhoogd

De Natuur en Milieufederaties mogen al meer dan 25 jaar rekenen op de steun van de Nationale Postcode Loterij. De meerjarige bijdrage is nu ook nog eens verhoogd naar 2,5 miljoen! Hiermee kunnen wij samen met de ruim 1.300 lokale initiatieven nog meer werk verzetten voor mooie en duurzame provincies. De impact die we hiermee realiseren, was niet mogelijk geweest zonder deze hulp. Wij zijn de Postcode Loterij en alle deelnemers dan ook heel dankbaar voor hun bijdrage.

Annie van de Pas, directeur van de Natuur en Milieufederaties: "De bijdrage van de Loterij is een vast fundament voor de realisatie van vele mooie lokale projecten in de 12 provincies en zorgt ook voor een belangrijke impuls voor landelijke projecten zoals 'Boer en Buur met Natuur' en 'Energietuinen'. Het is immens goed nieuws dat we nu met de extra bijdrage nog meer impact kunnen maken in Nederland. Deelnemers van de Postcode Loterij: bedankt!"

Extra schenkingen

Naast de meerjarige bijdrage kunnen we een beroep doen op een extra schenking van de loterij voor bijzondere projecten, zodat we belangrijke stappen kunnen maken richting een klimaatbestendige, natuurinclusieve en circulaire samenleving. De projecten Natuurkracht en Energietuinen zijn hier voorbeelden van. Projecten die we zonder deze extra bijdrage niet hadden kunnen uitvoeren. Een nieuwer project dat we konden starten met hulp van de loterij is Boer&Buur met Natuur. In iedere provincie ondersteunen we twee coalities, die groene boeren en actieve burens bij elkaar brengen. Door dit netwerk krachtig bij te staan, werken we aan meer biodiversiteit, een beter klimaat, circulair grondstofgebruik en gezonde & diervriendelijke voeding. Oftewel: een toekomstbestendige landbouw.

GOED DOEL

Organisatie

ZMf werkt, samen met haar achterban, aan een schoon milieu, een rijke natuur en een mooi landschap in Zeeland. ZMf staat middenin de samenleving en werkt ook aan de Zeeuwse economie, met als uitgangspunt natuur en milieu. Dit levert verrassende groene verbindingen en resultaten op.

Achterban

Onze achterban bestaat uit ruim zeshonderd individuele leden en 26 regionale en in de regio Zeeland actieve landelijke natuur- en milieuorganisaties.

ZMf is een onderdeel van een brede natuur- en milieubeweging in Nederland, waarbij zo'n duizend vrijwilligersorganisaties zijn aangesloten. Bij deze verenigingen zijn in totaal circa 50.000 leden en donateurs aangesloten.

Lid worden?!

Wil je helpen om te werken aan een mooi en duurzaam Zeeland? Dat kan! Word lid van ZMf en steun ons belangrijke werk. Kijk voor meer informatie op www.zmf.nl onder Steun ZMf.

Op de hoogte blijven?

Via onze website kun je je abonneren op de digitale nieuwsbrief. Zo blijf je maandelijks op de hoogte van de ontwikkelingen, nieuws en projecten van ZMf. Meld je aan op onze website.

Een mooi en duurzaam Nederland voor iedereen! Dat is waar de Natuur en Milieufederaties zich voor inzetten. Bijvoorbeeld met Plan Boom. Door 10 miljoen bomen in heel Nederland te planten, werken de Natuur en Milieufederaties samen met vrijwilligers en partners aan het verkleinen van de CO₂-uitstoot en maken we onze leefomgeving mooier, groener en gezonder.

Dankzij onze deelnemers kregen 168 goede doelen dit jaar een bijdrage. Samen met deze organisaties werken we aan een rechtvaardige, groene en gezonde wereld voor iedereen. De Natuur en Milieufederaties ontvingen de afgelopen vijf jaar een bijdrage van € 17,15 miljoen. Sinds de oprichting van de Postcode Loterij in 1989 hebben we al ruim € 7,6 miljard aan goede doelen kunnen schenken. **Samen voor een betere wereld: postcodeloterij.nl**

Dankzij u.

 Speel bewust